Visoko obrazovani i njihove prednosti

Lacković, Draženka

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:240200

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Image not found or type unknown

Repository / Repozitorij:

Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula

zir.nsk.hr

Image not found or type unknown

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković“

DRAŽENKA LACKOVIĆ

VISOKOOBRAZOVANI I NJIHOVE PREDNOSTI

Završni rad

Pula, 2019.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković“

DRAŽENKA LACKOVIĆ

VISOKOOBRAZOVANI I NJIHOVE PREDNOSTI

Završni rad

JMBAG: 0303043071

Studijski smjer: Ekonomija

Predmet: Obrazovna politika

Znanstveno područje: Društvene znanosti
Znanstveno polje: Ekonomija
Znanstvena grana: Opća ekonomija

Mentorica: prof. dr. sc. Marija Bušelić

Pula, lipanj, 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Draženka Lacković, kandidatkinja za prvostupnika _____ , ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

_____

U Puli, _____ 2019. godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Draženka Lacković, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „Visoko obrazovani i njihove prednosti“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama. Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____

Potpis

_____

SADRŽAJ

UVOD 1

1. OBRAZOVANJE – DEFINIRANJE I POJMOVNO ODREĐENJE 2

1.1. Funkcionalistička gledišta obrazovanja – povezanost obrazovanja sa gospodarskim sustavom 4

1.2. Liberalistička gledišta obrazovanja 7

1.3. Marksističko gledište obrazovanja 8

1.4. Školovanje u Americi 9

1.4.1. Povezanost klasnog položaja i obrazovnog postignuća 10

1.4.2. Utjecaj moći 11

2. ZNANJE – UTJECAJ NA RAZVOJ OBRAZOVANJA I KONKURENTNOST .. 12

3. VISOKOOBRAZOVANI I NJIHOVE PREDNOSTI 21

3.1. Visoko obrazovanje 21

3.2. Visoko obrazovanje – razvoj, zakonski okvir, zvanja i odgovarajuća radna mjesta 22

3.3. Projekti visokoškolskog obrazovanja 26

3.4. Prednosti visokoobrazovanih 28

4. ANALIZA VISOKOOBRAZOVANIH 30

4.1. Bolonjski proces i visoko obrazovanje na prostoru Europske unije 30

4.2. Analiza visokoobrazovanih u zemljama Europske unije 31

4.3. Mladi na tržištu rada – mobilnost i vještine 32

4.4. Položaj visokoobrazovanih u Republici Hrvatskoj 34

ZAKLJUČAK 37

POPIS LITERATURE 41

POPIS TABLICA 46

POPIS GRAFIKONA 47

UVOD

Tema ovog završnog rada je „Visoko obrazovani i njihove prednosti“. Cilj rada je objasniti visoko obrazovanje i njegove prednosti. Obrazovanje predstavlja povijesnu i društvenu kategoriju te djelovanje obrazovnih institucija. Znanje u vezi sa ideologijom koja u naše znanje unosi ciljeve te s političim uređenjem određenog društva. Kroz povijest su razvijale sposobnosti pojedinca koje su bile potrebne za život. Kroz povijest je znanje napredovalo, međutim, bez obzira na razvijenost još uvijek postoji nedovoljna pripremljenost mladih nakon školovanja kada bi trebali nastaviti sa školovanjem i suočiti se sa problemima današnjice.

Prvi dio rada baziran je na definiranju i na pojmovnom određenju obrazovanja, funkcionalističkih gledišta obrazovanja, odnosno povezanosti obrazovanja sa gospodarskim sustavom. Nadalje, biti će riječi o liberalističkim i marksističkim gledištima obrazovanja, o školovanju u Americi i obrazovnom uspjehu, o povezanosti klasnog položaja i obrazovnog postignuća, kao i o utjecaju moći.

U drugom dijelu rada govori se o utjecaju znanja na razvoj obrazovanja i konkurentnosti, o važnosti ulaganja u znanstvene obrazovne institucije te o sustavu obrazovanja u Republici Hrvatskoj.

U trećem dijelu rada biti će obrađeni visokoobrazovani i njihove prednosti, s posebnim osvrtom na definiranje visokog obrazovanja, njegovog razvoja, zakonskog okvira, zvanja i odgovarajućih radnih mjesta, projekata visokoškolskog obrazovanja te prednosti visokog obrazovanja.

U četvrtom dijelu rada prikazana je analiza visokoobrazovanih, bolonjski proces i visoko obrazovanje na prostoru zemalja Europske unije, mladi na tržištu rada, njihova mobilnost i vještine te analiza visokoobrazovanih u Republici Hrvatskoj.

Za izradu završnoga rada korištena je metoda analize i sinteze, povijesna metoda, metoda komparacije, metoda deskripcije te matematička metoda.

1. OBRAZOVANJE – DEFINIRANJE I POJMOVNO ODREĐENJE

Prema Ustavu RH - Zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda „svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama. Svi su pred zakonom jednaki.“[1] „Obrazovanje je u Republici Hrvatskoj svakomu dostupno, pod jednakim uvjetima, u skladu s njegovim sposobnostima. Obvezno obrazovanje je besplatno u skladu sa zakonom.“[2] Premda se besplatno školovanje danas smatra razumljivim, potrebno je napomenuti da je još uvijek svježa faza u povijesti čovječanstva. Godine 1918., u vrijeme nastanka Fischerovog zakona o školovanju, pohađanje nastave bilo je obavezno do četrnaeste godine, a danas se ta granica pomakla do šesnaeste godine.

„U najširem smislu, obrazovanje je jednostavno aspekt socijalizacije: uključuje stjecanje znanja i učenje vještina. Namjerno ili nenamjerno, obrazovanje često utječe i na stvaranje uvjerenja i moralnih vrijednosti.“[3] U nepismenim društvima službeno obrazovanje je bilo nepoznat pojam. Mladi su učili znanja i vještine od svojih roditelja, koje su im bile potrebne za preživljavanje, dječaci su odlazili s očevima u lov, a djevojčice su kuhale, čistile i šivale uz majke.

Obrazovanje je danas u stalnom rastu, odnosno zahtjeva sve veće stupnjeve školstva. S vremenom su se u društvima počele razvijati obrazovne ustanove, sa specijaliziranom ulogom učitelja. Međutim, tada je obrazovanje bilo dostupno samo bogatima. Tek u vrijeme industrijalizacije pojavilo se masovno obrazovanje, kada se sa znanstvenog stajališta počela promatrati funkcija obrazovanja i pitanja različitog uspjeha obrazovanja u zapadnim industrijskim društvima.

Početkom dvadesetog stoljeća o školstvu V. Britanije piše E. Gidens, koji smatra da je „obrazovanje bilo političko bojno polje, baš kao danas, u modernom dobu. Vodile su se rasprave oko utjecaja srednjeg obrazovanja i nejednakostima u cjelokupnom

---

[1] *Ustav RH - Zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda*, Sabor.hr, Zajedničke odredbe, Čl. 14., dostupno na: http://www.sabor.hr/Default.aspx?art=1841 (30.10.2018.)
[2] Ibidem, Čl. 26.
[3] Haralambos, M., Holborn, M., *Sociologija: teme i perspektive*, Golden Marketing, Zagreb, 2002., str. 774.

društvu.“[4] J. Dewey smatra da se obrazovanje treba njegovati i kultivirati, odgajati. Prema njemu obrazovanje je „formiranje i oblikovanje aktivnosti društvene djelatnosti.“[5]

Proučavanjem ekonomskog rasta došlo je do spoznaje da se ekonomski rast temelji na četiri važna faktora, bez obzira na to primjenjuje li ih bogata ili siromašna zemlja:

- ljudski resursi (*obrazovanost*, ponuda rada, motivacija i slično), smatra se kako su znanje i disciplina radne snage te njezina spretnost najvažniji elementi ekonomskog rasta. Ostale sastavnice proizvodnje kao što su: kapitalna dobra, sirovine i tehnologija mogu se kupiti ili pozajmiti. Kapitalna dobra mogu učinkovito održavati i upotrijebiti kvalificirani i iskusni radnici. Zato je potrebno ulaganje u poboljšanje pismenosti, zdravlja i discipline, te kvaliteti rada.
- Prirodni resursi (plin, voda, nafta i mineralni izvori), značajno su prirodno bogatstvo zemalja koje ih posjeduju.
- Akumulacija kapitala (ceste, tvornice, strojevi), odnosi se na važnost infrastrukture. Radnici koji imaju veći dohodak mogu više izdvajati za štednju. Isto tako s većim izdvajanjem za štednju moguća su i veća ulaganja u nova kapitalna dobra.
- Tehnologija (poduzetništvo, znanost, upravljanje, inovacije) zahtjeva usvajanje znanja naprednijih.

U Republici Hrvatskoj je usvojena Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije, u skladu sa uvjetima koje je nametala globalizacija, društvene, ekonomske, kulturne i demografske promjene s ciljem dugoročnog planiranja obrazovanja i znanosti u društvu. „Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije predstavlja dokument kojim se upravo obrazlaže kako je temelj obrazovanja koncept cjeloživotnog učenja koji potiče pojedinca iz bilo koje dobne skupine da uči, omogućuje mu stalan pristup obrazovanju i priznavanje različitih oblika učenja. Cjeloživotno učenje, znanost i inovacije čine trokut znanja kojem država pruža uvjete za djelotvorno funkcioniranje. Obrazovanje na svim razinama trebalo bi ispunjavati svoju ulogu u trokutu znanja, a obrazovanje bi trebalo

[4] Gidens, A., *Sociologija*, Globus, Zagreb, 2007., str. 65.
[5] Dewey, J., *Education and Democracy*, The Pennsylvania State University, Electronic Classic Series Publications, 2001., str. 14., dostupno na: http://digilib.um.ac.id/images/stories/ebooks/Juni10/democracy%20and%20education%20-%20john%20dewey.pdf (30.10.2018.)

biti zasnovano na načelima opće horizontalnosti i vertikalne prohodnosti sustava.“[6] Strategija je usmjerena na demokratski način uključivanja svih pojedinaca u sustav obrazovanja koji se temelji na znanstvenim spoznajama koje su fokusirane na poštovanje ljudskih prava, interkuluturalizam i europske dimenzije obrazovanja.

1.1. Funkcionalistička gledišta obrazovanja – povezanost obrazovanja sa gospodarskim sustavom

Funkcionalističko gledište obrazovanja se temelji na pitanjima o funkcijama obrazovanja za društvo kao cjelinu, koje vodi do utvrđivanja doprinosa obrazovanja održavanju konsenzusa vrijednosti i društvene solidarnosti, te na pitanje o funkcionalnim odnosima između obrazovanja i drugih dijelova društvenog sustava. Funkcionalističko gledište je usredotočeno na pozitivan doprinos obrazovanja održavanju društvenog sistema. Poznati sociolozi koji su se bavili tim pitanjima su Emile Durkheim i Talcott Parsons, a njihovi pogledi na obrazovanje slijede u daljnjem tekstu.

Emile Durkheim je glavnom funkcijom obrazovanja smatrao prenošenje normi i vrijednosti društva. Smatrao je da društvo ne može preživjeti ako među njegovim pripadnicima ne postoji dovoljan stupanj obrazovanja. Bez tih sličnosti društvena suradnja, solidarnost i život bi bili nemogući. Društvena solidarnost uključuje privrženost društvu, osjećaj pripadnosti te shvaćanje da je društvena jedinica važnija od pojedinca. Dijete, da bi postalo povezano s društvom mora u njemu osjetiti što je zbiljsko i moćno, i čemu ono duguje najbolji dio sebe. Upravo obrazovanje osigurava vezu između pojedinca i društva. U suvremenim društvima škola služi funkciji koju ne mogu osigurati niti obitelj niti vršnjaci. U školi dijete ulazi u interakciju s drugim pripadnicima školske zajednice, te ga to iskustvo priprema za interakciju s društvom kao cjelinom. Obrazovanje uči pojedince vještinama koje su potrebene za njegovo buduće zanimanje. „Učitelji su tumačili moralne ideje koje su bile važne u to vrijeme u državi.“[7] Ta funkcija je važna zbog složene i specijalizirane podjele rada u

[6] *Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije*, Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, dostupno na: https://mzo.hr/hr/strategija-obrazovanja-znanosti-tehnologije (30.10.2018.)
[7] Durkheim, E., *Obrazovanje i sociologija,* Societas, Zavod za sociologiju, Zagreb, 1997., str. 78.

industrijaliziranom društvu, a društvena solidarnost se temelji na međuzavisnosti specijaliziranih vještina, pa tako škole prenose opće vrijednosti koje osiguravaju homogenost za društveni opstanak i različitost za društvenu suradnju.

„Američki sociolog Talcott Parsons (1961.) zacrtao je ono što će biti prihvaćeno kao funkcionalistički pogled na obrazovanje.“[8] Parsons je dokazao da škola djeluje kao most između obitelji i društva kao cjeline, te priprema dijete za njegovu ulogu odrasle osobe. U industrijskom društvu koje je napredno o pojedicu se sudi na temulju univerzalističkih normi koje vrijede za sve pripadnike društva. Status djeteta je određen njegovim rođenjem, a status u životu odrasle osobe propisan je zanimanjem. Za sve učenike vrijede iste norme, bez obzira na spol, rasu, obiteljsko podrijetlo ili klasu, a škole se temelje na meritokratskom načelu, postizanja statusa na temelju zasluga. Moderno industrijsko društvo se temelji na postignuću. „Misao da je čovjek, u načelu, u stanju vladati svojim svijetom počiva na vjeri u moć znanja. Znanstvene i obrazovne institucije sve više zadobivaju središnje mjesto u društvu jer se u njima proizvodi nova moć. Kako u političkoj organizaciji društva kao cjelini tako i u organizaciji pojedinih utjecajnih institucija odlučujuće mjesto imaju znanstveno obrazovani stručnjaci.“[9] Parsons tvrdi da je vrijednosni konsenzus bitan, da bi duštvo moglo djelotvorno funkcionirati. „U američkom društvu škole usađuju dvije glavne vrijednosti: Vrijedosti postignuća i vrijednost jednakosti šansi. Potičući učenike da se bore za što višu razinu akademskog uspijeha i nagrađujući one koji u tome uspijevaju. Škole njeguje vrijednost postignuća kao takvog. Stavljajući pojedince u isti položaj u učionici i dopuštajući da se pod jednakim uvjetima natječu na ispitima, škole njeguju vrijednost jednakosti šansi.“[10] Razvijeno industrijsko društvo zahtijeva motiviranu radnu snagu koja je usmjerena ka uspijehu. Parsons je obrazovni sistem shvaćao kao mehanizam kojim se odabiru pojedinci za njihovu buduću ulogu u društvu. Međutim, Parson je zanemarivao mogućnost da bi vrijednosti obrazovnog sistema mogle biti vrijednosti vladajuće manjine, što bi se protivilo vrijednostima društva kao cjeline.

[8]Haralambos, M., Holborn, M., *Sociologija: teme i perspektive,* op.cit., str. 779.
[9] Pažanin, A., *O sociologiji konflikta Ralfa Dahrendorfa ili o “konfliktima u promjeni*“, Politička misao, Vol. XLIII, (2006.), br. 2, str. 139–158, 2005., dostupno na: www.hrcak.srce.hr (30.10.2018.)
[10] Haralambos, M., Holborn, M., *Sociologija: teme i perspektive*, op.cit., str. 779.

Funkcionalisti su dokazali da postoji funkcionalni odnos između obrazovanja i gospodarskog sustava. Prema funkcionalistima ekspanzija privrede idustrijskih društava prati ekspanziju školskog sustava. To možemo objasniti potrebom industrije za kvalificiranom i izučenom radnom snagom. Krajem 19.st. u V. Britaniji je osnovno školovanje predstavljalo odgovor na potrebe industrije za pismenom radnom snagom, te je potreba za tehničkim vještinama sve više rasla. Obrazovna politika u V. Britaniji bavila se pitanjima mogućnosti pristupa i sudjelovanja u obrazovanju, promicanjem jednakosti putem laburističke vlade koja je uvela mjere za smanjenje klasne razlike u obrazovanju, djeca su polagala testove inteligencije i na temelju toga upisivala srednju školu (gimnazije: klasična i realna, strukovne škole). Ubrzo se taj trodijelni sustav zamijenio jedinstvenim školama gdje su djeca pohađala isti tip škole sa svrhom pružanja jednakosti. Obrazovni sustav nakon mnogih promjena obrazovne politike danas je složeniji i nije u svim područjima jednak. Tokom dvadestog stoljeća došlo je do ekspanzije cijelog tercijarnog sektora, na što je utjecala ekspanzija obrazovanja. Privrede naprednih industrijskih društava su ovisne o ponudi stručne radne snage.

R. Collins (američki sociolog) je prema svojim istraživanjima zaključio da se mali dio ekspanzije obrazovanja u industrijskim društvima shvaćao kao direktno zadovoljavanje potreba industrije za obukom i znanjem. U SAD-u su isti poslovi s razvitkom društva postavljali sve veće zahtjeve po pitanju kvalifikacija. Collins je zaključio po pitanju odnosa školovanja i privrede da je masovna pismenost utjecala na ekonomski razvoj, te da se većina vještina potrebnih za obavljanje posla uči upravo na poslu, te da poduzeća osiguravaju vlastite programe za obuku.

1.2. Liberalistička gledišta obrazovanja

Gledište koje se protivi funkcionalističkom gledištu je liberalno gledište, koje se sa funkcionalističkim gledištem poklapa samo u nekim točkama. Liberalno gledište predstavlja stajalište koje se može iznjeti na način da obrazovanje potiče osobni razvoj i samoispunjenje. Ono potiče pojedinca da razvije svoje misaone, fizičke i emocionalane sposobnosti. Svatko ima mogućnost besplatnog školovanja i razvijanja svojih sposobnosti. Sustav obrazovanja funkcionira na meritokratskim načelima, poslovi se dodjeljuju po zaslugama, škole osiguravaju jednakost za sve pripadnike društva bez obzira na njihovu poziciju u stratifikacijskom sistemu. U to vrijeme nisu postojale institucije koje bi u potpunosti mogle razviti obrazovne ideale ljudskih bića. „Individualci nisu mogli širiti ideju obrazovanja, te nisu umjeli te ideje prenijeti u praksu.“[11] Obrazovna postignuća radničke klase pružaju im pregovaračku poziciju na tržištu rada, a rezultat toga je porast njihovih prihoda.

Reforme u školstvu u zapadnim industrijskim društvima temelje se na vjerovanju da obrazovanje može stvoriti ravnopravnije društvo. Stvoreni su programi školovanja za neprivilegirane sa ciljem borbe protiv siromaštva. S obzirom na to da siromaštvo predstavlja osnovni globalni problem, može se zaključiti da državno školovanje nije imalo nikakvog utjecaja na ekonomsku nejednakost.

Liberalni pokreti pokrenuli su promjene u obrazovnoj politici u SAD-u i V. Britaniji. Svako dijete je bilo posebno, pa se u skladu s tim trebalo obrazovno na poseban način njegovati njegove sposobnosti. Djeca u školama nisu imali potreban stupanj discipline koji ih je nakon školovanja trebao osposobiti za dobro čitanje, računanje i pisanje, zbog čega su škole kritizirane, pa tu fazu nazivamo novim vokacionizmom.

[11] Dewey, J., *Education and Democracy*, op.cit., str. 98.

1.3. Marksističko gledište obrazovanja

Marksističko gledište obrazovanja u zapadnom industrijskom društvu odgovara na pitanja na koje načine ekonomska infrastruktura oblikuje obrazovni sistem, te na koji način obrazovni sistem proizvodi radnu snagu koju kapitalizam zahtijeva, uz promatranje veza između moći, ideologije, obrazovanja te proizvodnih odnosa u kapitalističkom društvu. Sociolog Giroux pipada marksističkom krugu, kod kojeg je došlo do izmjena u pristupu analize obrazovanja.

Prema Girouxu je potrebno „da učenici iz radničkih obitelji aktivno sudjeluju u oblikovanju svog obrazovanja. Ne prihvaćaju sve čemu ih uče, niti kapitalizam potpuno određuje njihovo ponašanje. Nailazeći na načine odgovora na školovanje, učenici polaze od vlastitih kultura, a ti odgovori često uključuju otpor školi.“[12] Također, prema njemu škole predstavljaju mjesta ideološke borbe, a obrazovni sustav je relativno autonoman u odnosu na ekonomsku infrastrukturu. S obzirom na to da se mnogi nisu mogli zaposliti niti imati bolje plaćene poslove, niti obuke, potkopan je mit da obrazovanje nudi jednake mogućnosti za svih.

Sociolog L. Althusser se bavio analizom obrazovanja s marksističkog gledišta te je smatrao da je za preživljavanje vladajuće klase nužna reprodukcija radne snage.

Svojim analizama je L. Althusser dokazao da reprodukcija radne snage uključuje dva procesa:[13] reprodukciju vještina potrebnih za uspješnu radnu snagu te reprodukcija ideologije vladajuće klase i socijalizaciju radnika u njezinim kategorijama. Da bi se reproducirala djelotvorna i poslušna radna snaga potreno je udruženje tih procesa, jer niti jedna klasa ne može zadržati vlast uporabom sile, pa je ideološka kontrola djelotvornija za očuvanje vlasti klase. Školstvo ne prenosi samo opću ideologiju vladajuće klase, nego reproducira stavove glavnih skupina u podjeli rada, gdje radnici uče prihvaćati svoju eksploataciju od eksploanata (političara, direktora, administratora).

[12] Haralambos, M., Holborn, M., *Sociologija: teme i perspektive*, op.cit., str. 791.
[13] Ibidem, str. 792

1.4. Školovanje u Americi

O reprodukciji radne snage u Americi pisali su američki ekonomisti Bowles i Gintis, koji su svojim istraživanjima dokazali da obrazovanje pridonosi reprodukciji radnika. Takva reprodukcija nam daje mogućnost razumijevanja obrazovnog sustava. Stoga, da bi se shvatila ekonomska važnost obrazovanja potrebno je njegovu društvenu strukturu promatrati u odnosu na oblike svijesti, ponašanja i ličnosti u učenicima. Za postizanje ciljeva služio je skriveni nastavni program, prema kojem je važan način poučavanja djece. Nastavni program je sačinjen od onoga što učenici doista uče, a ne od obrazovnih ciljeva takvih ustanova.

Motiviranost radnika se temelji na strahu od nezaposlenosti, odnosno strahu dobivanja otkaza. Stoga su radnici prisiljeni prihvatiti poslodavčeve uvjete, jer postoji cijela armija radne snage koja čeka na slobodno radno mjesto, zbog nezaposlenosti. Za maksimizaciju profita se traži slaba radna snaga koja ne zahtijeva veću plaću. Bowles i Ginits shvaćaju kapitalistički ekonomski sistem kao temelj nejednakosti unutar škola i društva u cjelini te smatraju da je nužna revolucionarna promjena ukidanja kapitalizma i stvaranje socijalističkog društva. Zbog toga su doživjeli veliku kritiku, iako su priznali da socijalizam neće automatski proizvesti ravnopravan školski sistem, ali da vjeruju da je socijalizam rješenje.

Po pitanju obrazovnog uspjeha zamjetne su velike razlike među članovima školstva. Uspjeh u školovanju raste od dna prema vrhu klasnog sistema. Prema istraživanjima u Americi dokazano je da djeca menadžera i stučnjaka imaju više kvalifikacije, a prema statistikama obrazovni uspjeh varira ovisno o etničkim skupinama, gdje crnci postižu lošiji uspijeh od bijelaca. Kod promatranja obrazovnog uspjeha uzima se obzir inteligencija. Osobe s akademskim stupnjem naobrazbe imaju visok stupanj intelignencije, a radnici imaju niži stupanj inteligencije od pripadnika srednje klase.

Testovima inteligencije se mjeri stupanj razmišljanja kojim se ispituje znanje i pamćenje, ali ne sposobnost razmišljanja. Brojnim analizama dokazano je da zapadni testovi inteligencije nisu prikladni za nezapadnjačke narode. Također je primjećeno da američki crnci imaju lošije rezultate inteligencije jer su uvjetovani njihovim posebnim dijalektom, pa je zaključeno da se ta razlika temelji na subkulturnim razlikama.

Uspjeh u školstvu je povezan i sa klasnom i etničkom stratifikacijom, gdje se nalašava subkultura, posebne norme i vrijednosti društvenih klasa i etničkih skupina koje utječu na rezltate u sistemu obrazovanja.

Pripadnici radničke klase ulažu manje vrijednosti u naobrazbu te ne vide svrhu produženja školovanja. Pripadnici radničke klase vjeruju da postoji manje mogućnosti za osobno napredovanje, što je ustvari i istina, osim kod radnika koji potječu od roditelja činovnika, pa se poistovjećuju sa srednjom klasom, te pokazuju veće ambicije.

Zanimanja srednje klase pružaju mogućnosti planiranja budućnosti, ulaganja vremena, novca i energije u obuke za posao koji će im omogućiti viši status. Radnička klasa ima manju mogućnost razvoja karijere zbog manjih prihoda, te su više orjentirani na sadašnjost te su zadovoljni s onim što imaju.

1.4.1. Povezanost klasnog položaja i obrazovnog postignuća

Sociolog R. Boudon je promatrao odnos društvene klase i obrazovnog postignuća, te je tvrdio da nejednakost u obrazovanju nastaje na temelju dvokomponentnog procesa. Prva komponenta je primarni učinak stratifikacije koja uključuje podkulturne razlike društvenih klasa koje su rezultat stratifikacije.

Boudon je dokazao da je sekundarni učinak stratifikacije jako važan, jer se javlja iz stvarnog položaja osobe u klasnom ustrojstvu, pa taj termin naziva pozicijskom teorijom. Prema tome on tvrdi da i kad ne bilo podkulturnih razlika između klasa svejedno bi došlo do nejednakosti u obrazovnim mogućnostima jer se ljudi kreću s različitih položaja u klasnom sustavu. Boudon je promatrao i štetu i korist izbora smjera obrazovanja u odnosu na solidarnost prema obitelji, te zaključio da ako učenik iz radničke klase postane odvjetnik, to će oslabiti njegovu vezanost za obitelj jer će se kretati u drugačijim krugovima, te živjeti drugačijim životom.

Prema svemu, možemo zaključiti da Boudonova pozicijska teorija dokazuje racionalno ljudsko ponašanje, koje podcjenjuje štetnost i korisnost, te odlučuje koliko će dugo ostati u obrazovnom sustavu.

1.4.2. Utjecaj moći

Organizacija znanja u razredu se shvaća u kategorijama raspodjele moći u društvu kao cjelini. Dominantne skupine imaju moć određivanja onoga što će se smatrati znanjem, pa takvo školovanje favorizira djecu moćnih zbog čega dolazi do diskriminacije djece iz nižih slojeva. Sociolog Bourdieu govori o dominantnoj kulturi kao o kulturnom kapitalu jer se putem školskog sistema ona pretvara u bogatsvo i moć, a taj kulturni kapital je neravnomjerno raspoređen po cijeloj klasnoj strukturi. Bourdieu je zaključio da je glavna uloga školovanja u društvu doprinos društvenom odnosu i stjecanju povlastica među društvenim klasama.

2. ZNANJE – UTJECAJ NA RAZVOJ OBRAZOVANJA I KONKURENTNOST

Obrazovanjem se stječe znanje koje u suvremenim okolnostima predstavlja najvažniji proizvodni čimbenik koji zahtijeva da se u njega investira. Između znanja i investicija postoji međusobna povezanost i to iz razloga jer investicije mogu povećati znanje, a znanje može ubrzati realizaciju novih investicija čime rast postaje, prema endogenoj teoriji rasta, neograničen.[14]

Znanje je oduvijek bilo jedan od osnovnih instrumenata razvoja društvenih zajednica i uspješnih nacionalnih gospodarstava. U suvremenim uvjetima, osobito globalizacijskim, inovacije i novostvoreno znanje kao rezultat istraživanja postaje ne samo temelj razvoja već i ključni čimbenik društva.[15] Ulaganje u znanje je važno zbog jačanja nacionalne konkurentnosti, zbog poboljšanja životnog standarda pojedinaca i društva, zbog stvaranja boljih uvjeta na tržištu rada, pa je potrebno ulagati u razvoj inovacija i znanosti.

Globalizacijski trendovi povezuju svijet informacijski, gospodarski, tehnološki, prometno i medijski u cjeline, u kojima se primjenjuju jednaka mjerila i vrijednosni sustavi. Razlike u znanju i njegovoj tehnološkoj primjeni postaju glavni čimbenici koji dijele razvijene zemlje od nerazvijenih, bogate od siromašnih, visoki životni standard od niskog.[16] Danas je razvijeno društvo znanja koje se još naziva informacijskim društvom a njegove karakteristike temelje se na informacijama i na širokom znanju, visokoj tehnologiji i inovacijama kojima se stvaraju nova radna mjesta.

„Razvoj upravljanja znanjem daje zanimljiv primjer pristupa informacijskih usluga poslovnim aktivnostima u širem smislu. Newman iz Foruma za gospodarenje znanjem (eng. The Knowledge Management Forum) tvrdi da je «upravljanje znanjem skup procesa koji upravljaju stvaralaštvom separirajući i koristeći znanje» (Newman,

---

[14] Jakovac, P., *Znanje kao ekonomski resurs: Osvrt na ulogu i značaj znanja te intelektualnog kapitala u novoj ekonomiji znanje*, Tranzicija, Vol. 14, No. 29, 2012., str. 8., dostupno na: www.hrcak.srce.hr (31.10.2018.)

[15] *Metodika nastave informatike*, str. 5., dostupno na: http://www.phy.pmf.unizg.hr/~gorjana/nastava/Informatika/nastavni%20materijali/met_inf_novo.pdf (31.10.2018.)

[16] Horvat, B., *Okrugli stol: Znanje – temelj konkurentnosti i razvoja*, voda.hr, Zagreb, 2011., dostupno na: http://www.voda.hr/sites/default/files/pdf_clanka/hv_78_2011_281_horvat.pdf (31.10.2018.)

1991). Jednostavnije rečeno, upravljanje znanjem predstavlja sustav za upravljanje znanjem u tvrtki. Prema tome upravljanje svim izvorima znanja obično koristi moderne informacijske tehnologije da bi se omogućio brži pristup znanju i njegovoj raznovrsnoj primjeni.“[17] Znanje danas predstavlja jedan od najvažnijih resursa koji oblikuju društvo u cjelini. Znanje se prikuplja, sprema i prenosi putem razne suvremene informacijske tehnologije koje je od posebne važnosti u društvu. Znanje je iznimno važno u svim područjima ljudskog života pa se kombinira sa iskustvom na temelju kojeg se u ekonomiji donose odluke za stvaranje novih ili za uvećavanje već postojećih vrijednosti.

Informacijske tehnologije u obrazovnim sustavima pružaju kvalitetne informacije na temelju kojih se mogu kreirati, dizajnirati, upravljati, ali i kontrolirati procese proizvodnje proizvoda, te omogućuju uspješno i učinkovito komuniciranje između osoba u proizvodnji proizvoda. One na takav način izravno doprinose brzini, konkurentnosti, omogućuju i smanjenje troškova poslovanja, racionalno korištenje potencijala i resursa, brzo i učinkovito donošenje odluka i prilagođavanje promjenama. Iz gore navedenog proizlazi da su informacijske tehnologije jedan od najvažnijih elemenata proizvodnje proizvoda, koji s drugim elementima proizvodnje proizvode različite učinke u procesima obrazovne industrije te izravno pridonose vrijednosti intelektualnog kapitala u obrazovnim sustavima.

U izvješću globalne konkurentnosti 2017/2018. godine se također naglašava obrazovanje kao značajan čimbenik gospodarskog rasta, većih prihoda i sigurnosti. Prema tom indeksu Hrvatska je rangirana na 74. mjestu od 138 analiziranih zemalja. Ove činjenice upućuju kako su potrebne intenzivnije reforme u razvoju institucija, visokog obrazovanja, ali i u efikasnosti tržišta rada. Važno je povećati broj diplomiranih studenata, ali i povećati postotak onih koji završavaju studij, odnosno povećati efikasnost obrazovnog sustava. Hrvatska nema visoku razinu BDP-a pa su i ulaganja u znanost i obrazovanje niska.

Tržište rada danas traži sve obrazovanije ljude, ali različitih profila. Neke su kvalifikacije itekako potrebne i tražene, dok istovremeno neke kvalifikacije nisu toliko tražene. Usklađivanje sustava visokog obrazovanja s tržištem rada u Hrvatskoj još

[17] Đula, Lj., *Upravljanje znanjem: trendovi i izazovi*, Ekonomski vjesnik: Ekonomski vjesnik, Vol. XXIII, No. 1, 2010., str. 226., dostupno na: www.hrcak.srce.hr (31.10.2018.)

uvijek nije provedeno kako treba, pa se ekonomista i dalje školuje daleko više nego je potrebno. „Oko 33 tisuće studenata diplomiralo je 2016. godine na visokim učilištima u Hrvatskoj. Gotovo 80 posto diploma stečeno je na fakultetima, oko 15 posto na veleučilištima i još 5 posto na visokim školama. Podaci su to Državnog zavoda za statistiku (DZS), koji govore o značajnom porastu visokoobrazovanih građana u odnosu na prošlo desetljeće. Za usporedbu, 2006. godine u Hrvatskoj je diplomiralo 19,5 tisuća studenata, a 1996. godine čak trostruko manje nego danas, samo 11.000. Hrvatska je očito, po uzoru na druge europske države, u protekla dva desetljeća uspjela masovizirati visoko obrazovanje i tako se približila cilju zacrtanom u Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije o udjelu od 35 posto visokoobrazovanih u dobnoj populaciji od 30 do 34 godine koji trebamo postići do 2020. godine. Pitanje je, međutim, koliko je taj potencijal danas iskorišten, odnosno koliko visokoobrazovanih pronalazi kruh u struci, a koliko sjedi na burzi rada ili napušta zemlju u potrazi za boljim životom“[18].

„Uloge visokog školstva su stvaranje ljudskih resursa i kapitala te edukacija budućih znanstvenih djelatnika.“[19] Navedene uloge zahtijevaju cjeloživotno obrazovanje i fleksibilnost pri čemu je primjetno da je hrvatski sustav visokog školstva neprikladan i nespreman na promjene bez obzira na postojanost kvalitetnih sveučilišnih profesora i institucijskih programa, stoga je potrebno mijenjati koncepcijski i metodološki okvir istog.

„Znanstvene institucije imaju ključnu ulogu u gospodarskom i društvenom razvoju, pri čemu središnje mjesto zauzimaju upravo one institucije, istraživačke i obrazovne, koje su financirane iz državnog proračuna. Kvaliteta njihova rada i učinkovitost presudno utječu na spremnost privatnog sektora na ulaganje u istraživanja i razvoj. Na javnoj i privatnoj znanstvenoj aktivnosti počiva sposobnost države da razvije i održi kompetitivne prednosti. Stoga trajno poticanje i ulaganje u znanost,

---

[18] Bratonja Martinović Lj., *ZNAČAJAN PORAST Broj studenata u Hrvatskoj koji godišnje diplomiraju od 1996.porastao – trostruko,* Novilist.hr, 2017., dostupno na: http://novilist.hr/Vijesti/Hrvatska/ZNACAJAN-PORAST-Broj-studenata-u-Hrvatskoj-koji-godisnje-diplomiraju-od-1996.-porastao-trostruko?meta_refresh=true (30.04.2019.)

[19] *Strategija razvitka Republike Hrvatske „Hrvatska u 21. stoljeću“ – znanost*, Vlada RH, Zagreb, 2003., NN 108/2003, dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_07_108_1429.html (31.10.2018.)

proračunsko i izvanproračunsko, nema alternative. Procjene vodećih svjetskih eksperata pokazuju da će se gospodarski rast u 21. stoljeću temeljiti na sektorima u kojima prevladava visoka tehnologija. Ondje gdje tih sektora nema, ili su nerazvijeni, zaostajanje će se produbljivati.“[20] Radi očuvanja konkurentnosti na tržištu organizacije stalno prate promjene u znanosti, tehnici i tehnologiji, što zahtijeva promjene u organizaciji. Obzirom da tehnologija uključuje više grana dijelimo je na proizvodnu i uslužnu tehnologiju. Razvoj tehnologije i znanosti kao čimbenik organizacije tj. uvođenje novih tehnologija uvjetuje promjene u organizaciji proizvodnje. Bitno je da poduzeće bude u korak sa novim tehnologijama na tržištu iz tog razloga što si ne smije dopustiti kaskanje jer se na kraju to može negativno odraziti na poduzeće.[21] Tehnologija je preduvjet napretka i profitabilnosti kompanije. Nju prestavljaju brendovi i inovacije, koji se održavaju fokusiranjem na potrebe i želje potrošača i kupaca te implementacija tehnoloških riješenja kojima se zadovoljavaju te potrebe. Imajući na umu da rast sektora temeljenog na visokoj tehnologiji izravno ovisi o znanstvenim inovacijama, razvijene zemlje sustavno povećavaju ulaganja u istraživanja i visoko obrazovanje.

Strateški dokumenti razvijenih zemalja ističu važnost obrazovanja na svim razinama. Osnovne su preporuke sljedeće[22]:

- razraditi nastavne programe koji potiču ovladavanje temeljnim kategorijama prirodnih znanosti;
- povećati kvalitetu, fleksibilnost i djelotvornost visokog školstva;
- unaprijediti mobilnost visokoobrazovanih mladih ljudi, osobito u odnosu znanost – gospodarstvo;
- osigurati pomoć znanstvenicima za zapošljavanje nakon doktorat;
- strukturalno reformirati dodiplomski, poslijediplomski i doktorski studij kako bi se povećala učinkovitost studiranja i obrazovanja;
- povećati transparentnost i društveni utjecaj znanstvenog rada.

[20] Ibidem
[21] Porter, M. E., *Konkurentska prednost–postizanje i održavanje vrhunskog poslovanja*, Masmedia, Zagreb, 2008., str. 37.
[22] *Strategija razvitka Republike Hrvatske „Hrvatska u 21. stoljeću“ – znanost*, op.cit.

Hrvatska prema podacima iz grafikona 1. zaostaje za razvijenim zemljama svijeta jer nedovoljno ulaže u znanost nedovoljnim ulaganjima u znanost. Na grafikonu 1. je vidljivo da su za analizom udjela državnog proračuna za znanost u BDP-u (za Hrvatsku uključujući znanost i visoko obrazovanje, dok su za druge navedene zemlje prikazana postotna ulaganja samo u područje znanosti) obuhvaćene Hrvatska, zemlje Europske unije, Sjedinjene Američke Države (SAD) i nordijske zemlje, u razdoblju od 1996. do 2002. godine.

Grafikon 1.: Udio državnog proračuna za znanost u BDP-u u RH, EU, SAD-u i nordijskim zemljama

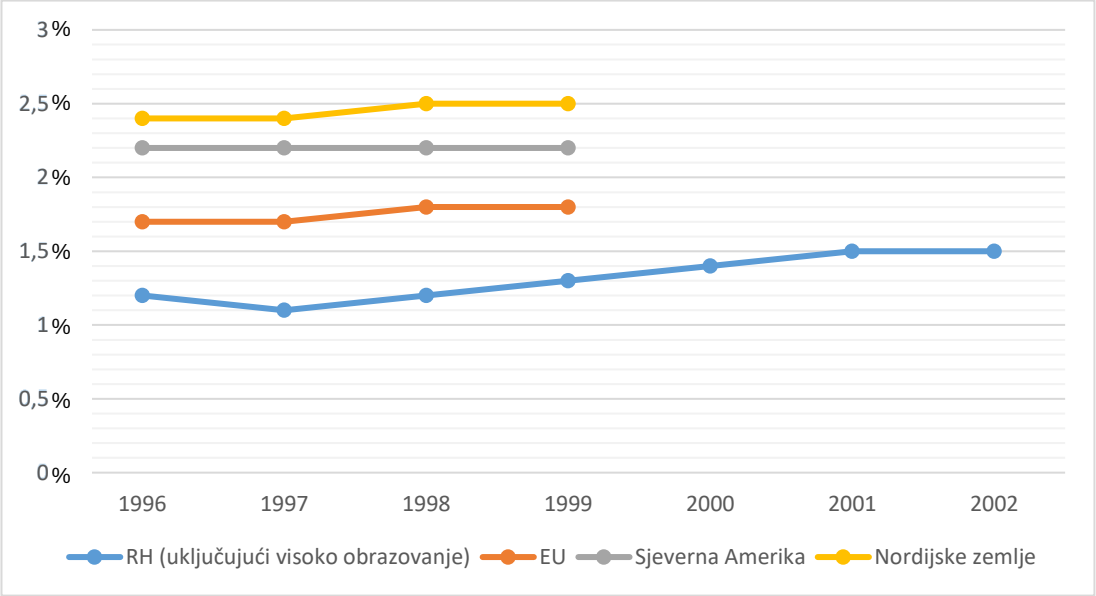

Izvor:izradio autor

Primjetno je da Hrvatska izdvaja najmanje količine sredstva za znanost među navedenim državama, tek nešto više od 1 % BDP-a. Iako se taj postotak povećao sa oko 1,1 % od 1996. godine na oko 1,5 % u 2002. godini, ti udjeli nisu dostatni za napredak i razvoj znanosti i obrazovanja. „Ulaganje u hrvatsku znanost danas obilježava niz slabosti i nelogičnosti koje bi mogle rezultirati dugoročnim strukturnim problemima. Prva je nelogičnost, u tome što se u visoko obrazovanje ulaže 60 %, a za istraživačku djelatnost 40 % sredstava, dok je u razvijenim zemljama upravo obrnuto. Međutim, uzme li se u obzir kako niti ulaganje od 60 % sredstava MZT nije dovoljno za

unaprjeđenje kvalitete visokog obrazovanja, tada je sasvim jasno da su sredstva za istraživačku djelatnost potpuno nedovoljna.“[23]

U Republici Hrvatskoj postoji podjela sustava obrazovanja na četiri razine obrazovanja koje su prikazane u nastavku.

„Sustav obrazovanja u Republici Hrvatskoj sastoji se od:

- ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja,
- osnovnog obrazovanja – u Repulici Hrvatskoj je besplatno i obavezno za svu djecu od šeste do petnaeste godine života,
- srednjeg obrazovanja – besplatno je te omogućava razvoj vještina i znanja za rad i za nastavak budućeg obrazovanja,
- visokog obrazovanja – važno je za uspjeh društva u cjelini jer predstavlja jezgru intelektualnog spoja znanja visokih škola, veleučilišta i sveučilišta.“[24]

„Zajednicu koja uči mogli bismo odrediti kao ukupnost ljudi povezanih u cjelinu, čije su akcije i uvjeti življenja također povezani i međuovisni, a koji su udruženi zajedničkim nastojanjem kontinuiranog učenja, i to međusobnom razmjenom ideja i znanja. Stvarati organizaciju koja uči znači redefinirati neku organizaciju kao zajednicu, i „koristiti pristup razvoja zajednice o organizaciji.“[25] Postoji nekoliko tipova organizacija koje uče, koje se po nekim kriterijima razlikuju, a po nekima su u međuodnosu, a to su tradicionalne, autoritarne i kontrolirajuće. Tradicionalne organizacije koje uče imaju kontrolirajući i autoritarni stil upravljanja, u njoj su moć i utjecaj ljudi neravnomjerno raspoređeni. Takve organizacije se osnivaju na nadzoru i kontroli, te nisu zamišljene za osiguravanje ljudskih potreba, samopoštovanja i samoostvarenja. Rukovođenje tradicionalnom ustanovom se može ostvariti postizanjem određene pozicije na ljestvici moći. U tradicionalnoj ustanovi vođa rukovodi dominacijom, manipuliranjem i kontrolom nad ljudima, a u suvremenoj voditelj potiče druge da daju sve od sebe, stvarajući poželjne osobine koje druge nadahnjuju na djelovanje. Sposobnost vođenja ustanove kao organizacije koja uči zasniva se na kompetencijama i vještinama voditelja. Za kvalitetno vođenje ljudi je važno preuzimanje rizika i otvorenosti za

[23] *Strategija razvitka Republike Hrvatske „Hrvatska u 21. stoljeću“ – znanost*, op.cit.
[24] *Obrazovanje*, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, dostupno na: https://mzo.hr/hr/rubrike/obrazovanje (02.11.2018.)
[25] Slunjski, E., *Stvaranje predškolskog kurikuluma u vrtiću – organizaciji koja uči,* „Mali profesor“, Zagreb, 2006., str. 2.

nepoznata iskustva. Tradicionalni stil vođenja može utjecati planirano, kontrolirano i prema unaprijed određenim ciljevima. U suvremenom svijetu organizacije koja uči potrebno je odbaciti ideju znanja kao već izgrađene istine, nepromjenjive, linearne i statične, te ga gledati kao sustav dinamičkih odnosa koji je u izgradnjii.

Stalne promjene koje su karakteristika suvremenog doba postavljaju nove zahtjeve u odgojno obrazovnim ustanovama. „Odgojno-obrazovne ustanove potrebno je razvijati prema organizaciji koja uči jer, kako tvrdi Senge, ljudi u učećim organizacijama brže reagiraju kad se okolina mijenja zato što znaju kako predviđati promjene koje će se dogoditi.“[26] Odgojno obrazovna ustanova kao organizacija koja uči, promovira pedagogiju uzajamnosti, prema kojoj se na znanje gleda kao na nešto što se zajednički i stalno stvara u skolpu dijaloga. Taj model je usmjeren na interpretaciju i razumijevanje.

Karakteristike škole kao organizacije koja uči jesu da škola promišlja, usmjerava i stalno kontrolira razvojni proces. Sposobost učenja u školi kao organizaciji koja uči obuhvaća sposobnost aspiracije (usmjeravanje u učenju na ono do čega nam je naviše stalo), refleksivne konverzacije (propitkivanje dubokih uvjerenja) te konceptualizacije (razumijevanje širih sila koje u njima djeluju). „U tom smislu, organizaciju koja uči u odgojno-obrazovnoj ustanovi, mogli bismo odrediti kao kompleksan sustav djece i odraslih povezanih u cjelinu, čija su nastojanja, akcije i uvjeti življenja uzajamni, prepleteni i u velikoj mjeri međuovisni, a koje objedinjuje zajednička vizija kontinuiranog, zajedničkog istraživanja, učenja i razvoja.“[27] „Tradicionalno učenje je karakteristično za tradicionalnu odgojno obrazovnu ustanovu, te je prepoznatljivo po nastojanju da se znanje tijekom odgojno-obrazovnog procesa treba prenijeti drugoj osobi, i to kroz proces izravnog poučavanja.“[28] Takav pristup je kritiziran jer se učenike ne bi trebalo tretirati kao sakupljače informacija nego kao rješavatelje problema. Učenje koje se temelji na memoriziranju činjenica dovesti će do tromog, pasivnog, netransferabilnog znanja, a takav pristup se primjenjuje u tradicionalnim školama. Uloga učitelja u školama se ne bi trebala svoditi na izravno poučavanje učenika, već treba biti usmjerena na pomoć djeci da efikasnije uče.

[26] Ibidem, str. 16.
[27] Ibidem, str. 21.
[28] Ibidem, str. 22.

Temeljne značajke organizacije koja uči (odgojno – obrazovne ustanove) su: „shvaćanje učenja kao procesa kontinuiranog konstruiranja i sukonstruiranja znanja učenika u učitelja, nužnost suradnje svih sudionika, s obzirom da se znanje učenika i učitelja sukonstruira kao rezultat dijaloga i razmjene značenja te međusobna uvjetovanost, tj. prepletenost akcija učenika i učitelja, tj. komplementarnost njihovih aktivnosti i interakcija.“[29] Mnogi autori pojam kurikuluma definiraju na različite načine, ne slažu se oko određenja pojma kurikuluma. Prema Gandiniu, Formanu, Rinaldiu, Hendricksu, Malaguzz te Goldhaberu Kurikulum predstavlja koncepciju koja se gradi u praksi zajednički i sukonstruira se na „temelju zajedničkog učenja, istraživanja i participacije svih sudionika odgojnog procesa u ustanovi.“[30]

Kurikulum je pojam koji dolazi od latinske riječi curriculum vitae te znači natjecanje i život, tijek. Također, u engleskom jeziku označava određeni program aktivnosti u nekoj odgojno - obrazovnoj ustanovi. Prema nekim autorima kurikulum se poistovjećuje sa pojmom plana i programa za ostvarivanje određenih ciljeva nastavnika i učenika.

Postoji značajna razlika u organizaciji osnovnoškolske, srednjoškolske te predškolske razine odgoja, koja se temelji na propisanom planu i programu.

U osnovnim školama postoji nastavni plan i program na razini države koji je zajednički namjenjen svim školama. Taj plan i program u RH je donesen 1994. godine, od strane Ministarstva prosvjete i kulture, kojim se utvđuju obvezatni i izborni predmeti, njihov raspored, vremensko određenje po razredima, tjedni i godišnji broj nastavnih sati po predmetima. U srednjim školama program je podijeljen s obzirom na vrstu srednje škole (gimnazija, strukovna, umjetnička, industrijska i obrtnička). „Predškolski odgoj prestavlja specifičan dio odgojno - obrazovnog sustava koji se bavi odgojem i obrazovanjem djece predškolske dobi...“.[31] Ciljevi predškolskog odgoja se temelje na „cjelovitosti i nedjeljivosti odgoja, njege, zaštite i obrazovanja djece predškolske dobi“.[32] Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanja predškolske djece u RH je doneseno 1991.godine, te sadržava osnovene ideje i načela izvanobiteljskog odgoja i obrazovanja predškolske djece. Tim dokumentom je naglašena potreba

[29] Ibidem, str. 43.
[30] Loc.cit., str.43.
[31] Ibidem, str. 50.
[32] Loc. cit., str. 50.

demokratičnosti življenja djece u predškolskoj ustanov, što bi značilo da se u njihovom odgoju treba podrediti razvojnim različitostima djece, da bi se zadovoljili njihovi interesi i potrebe. Predškolski kurikulum u širem smislu predstavlja odgojno obrazovnu koncepciju koja je zajednička na razini države u kojoj su zakonski propisani ideje i načela odgoja i življenja djece u predškolskoj ustanovi.

Do sada je u radu bilo riječi o predškolskom, osnovnom i srednjoškolskom obrazovanju, a u nastavku će biti više riječi o visokoškolskom obrazovanju koje je i tema ovoga rada.

3. VISOKOOBRAZOVANI I NJIHOVE PREDNOSTI

U ovom dijelu rada će biti riječi o visokom obrazovanju i njegovoj važnosti, razvoju, zakonskim okvirima, zvanjima i odgovarajućim radnim mjestima visokoškolskog obrazovanja, o projektima visokoškolskog obrazovanja (Fair, Educa – T, Rocco, Eurostudent, HEInnovate) te o prednostima visokoškolskog obrazovanja.

3.1. Visoko obrazovanje

Visoko obrazovanje u Republici Hrvatskoj podrazumijeva djelatnost koju obavljaju visoka učilišta poput sveučilišta i veleučilišta, fakulteti, akademije i visoke škole. „Hrvatska je 2001. godine pristupila Bolonjskom procesu a svi studenti koji u Republici Hrvatskoj završavaju „bolonjske“ studije dobivaju ECTS bodove te imaju pravo na dopunsku ispravu o studiju.“[33] Nakon završetka srednjoškolske mature učenici preko središnjeg informacijsko – administracijskog servisa Nacionalnog informacijskog sustava prijava na visoka učilišta (NISpVU) imaju mogućnost prijave i jednostavnijeg upisa na visoka učilišta, odnosno za nastavak školovanja na visokoškolskoj razini. „Sustav sadrži podatke o procesu od iskazivanja interesa za odabrane studijske programe, preko prijava ispita državne mature i uvida u njihove rezultate te uvida u rezultate po odabranim studijskim programima, pa sve do ostvarenja prava na upis na visoka učilišta.“[34]

Visokoškolska razina obrazovanja obuhvaća sveučilišni studij, studije veleučilišta i visokih škola te studije stručnog obrazovanja. „Sveučilišni studiji osposobljavaju studente za obavljanje poslova u znanosti i visokom obrazovanju, u poslovnom svijetu, javnom sektoru i društvu općenito. Sveučilišni studiji obuhvaćaju tri razine: preddiplomski, diplomski i poslijediplomski studij. Veleučilište i visoka škola osnivaju se radi obavljanja djelatnosti visokog obrazovanja organizacijom i izvođenjem

[33] *Obrazovni sustav u Republici Hrvatskoj*, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, str. 5., dostupno na: https://mzo.hr/sites/default/files/links/obrazovni-sustav-u-republici-hrvatskoj.pdf (02.11.2018.)
[34] *Vodič kroz sustav obrazovanja u Republici Hrvatskoj*, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske, str. 9., dostupno na: https://mzo.hr/sites/default/files/links/hrvatski_obrazovni_sustav.pdf (02.11.2018.)

stručnih studija te mogu obavljati stručnu, znanstvenu i umjetničku djelatnost u skladu sa Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju i svojim statutom. Stručni studiji pružaju studentima primjerenu razinu znanja i vještina koje omogućavaju obavljanje stručnih zanimanja te ih osposobljavaju za neposredno uključivanje u radni proces. Stručno obrazovanje obuhvaća: kratki stručni studij, preddiplomski stručni studij i specijalistički diplomski stručni studij."[35]

„Sustav visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj predviđa da stručni studiji ne budu dostupni isključivo na veleučilištima i visokim školama nego i na sveučilištima. Prema podatcima Agencije za znanost i visoko obrazovanje u Republici Hrvatskoj je u 2016. godini djelovalo: 11 sveučilišta (8 javnih i 2 privatna), 15 veleučilišta (11 javnih i 4 privatna) i 31 visoka škola (28 privatnih i 3 javne). Prema istom izvoru izvodila su se ukupno 1383 studijska programa, od čega 1138 sveučilišnih (122 972 studenta) i 245 stručnih, od čega se 171 izvodi na veleučilištima i visokim školama (32 080 studenata), a 74 na sveučilištima (2809 studenata)."[36]

3.2. Visoko obrazovanje – razvoj, zakonski okvir, zvanja i odgovarajuća radna mjesta

Razvoj obrazovanja u Hrvatskoj ima korijene u 10. stoljeću kada je za njegovo pokretanje bilo zaduženo svećenstvo i crkva. U 18. stoljeću započelo je sustavno prosvjećivanje naroda pod vodstvom Marije Terezije dok je za današnje vrijeme karakteristično obrazovanje koje je kao temeljno ljudsko pravo obavezno u demokratskim društvima pa tako i u Republici Hrvatskoj.

„Ipak, obrazovanje još uvijek u nekim dijelovima svijeta tek je nedosanjani dječji san. Prema podacima koje je objavio UNECSO, čak 124 milijuna djece i mladih adolescenata diljem svijeta u 2013. godini nije bilo upisano u školu, a za njih 47%

---

[35] *Visoko obrazovanje*, Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, dostupno na: https://mzo.hr/hr/rubrike/visoko-obrazovanje%20 (02.11.2018.)

[36] Rimac, I., Ogresta, J., *Analiza mogućnosti praćenja tranzicije na tržište rada diplomiranih s veleučilišta i visokih škola kombiniranjem podataka visokih učilišta, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje i Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje*, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Zagreb, 2017., str. 11., dostupno na: https://mzo.hr/sites/default/files/dokumenti/2017/OBRAZOVANJE/Visoko/Razvoj_visokog/analiza_online.pdf (02.11.2018.)

nikada nije bilo niti predviđeno da pohađaju školu. Također, djevojčice čine čak 53% djece koja nisu upisana u školu. Prema podacima posljednjeg popisa stanovništva, koje je objavio Državni zavod za statistiku, u Hrvatskoj je sve manje nepismenih osoba, a raste i broj visokoobrazovanih osoba, među kojima je veći broj žena nego muškaraca. Završeno samo osnovno obrazovanje u 2011. godini imalo je 30,8% stanovništva, dok je sa završenom samo srednjom školom 2011. godine bilo 52,6% stanovništva."[37] Razvoj i rast visokoškolskog obrazovanja u Republici Hrvatskoj značajniji je u 21. stoljeću jer se spoznala njegova uloga i prednosti koje nosi sa sobom, o čemu će biti više riječi u potpoglavlju 3.4.

Visoko obrazovanje u Republici Hrvatskoj određeno je *Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*[38] kojim se uređuju sustavi u znanstvenoj djelatnosti i obrazovanju kao djelatnostima od posebnog interesa za našu državu u okviru međunarodnog i europskog obrazovnog prostora.

Prema Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, visoko obrazovanje se temelji na:

- „akademskim slobodama, akademskoj samoupravi i autonomiji sveučilišta,
- otvorenosti visokih učilišta prema javnosti, građanima i lokalnoj zajednici,
- nedjeljivosti sveučilišnoga nastavnog rada i znanstvenog istraživanja, odnosno umjetničkog stvaralaštva,
- uzajamnosti i partnerstvu pripadnika akademske zajednice,
- europskoj humanističkoj i demokratskoj tradiciji te usklađivanju s europskim sustavom visokog obrazovanja,
- poštivanju i afirmaciji ljudskih prava,
- jedinstvu stručnog i obrazovnog rada u svrhu osposobljavanja za specifična stručna znanja i vještine,
- konceptu cjeloživotnog obrazovanja,
- povezanosti s predtercijarnim obrazovanjem te – interakciji s društvenom zajednicom i obvezi sveučilišta, veleučilišta, visokih škola i javnih

[37] *Vodič kroz sustav obrazovanja u Republici Hrvatskoj*, op.cit., str. 11.
[38] *Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*, Narodne novine, broj: 123/2003, 105/2004, 174/2004, 2/2007 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 46/2007, 45/2009, 63/2011, 94/2013, i 139/13, dostupno na: https://mzo.hr/sites/default/files/migrated/zzdvo-procisceni-tekst-za-internu-upotrebu.pdf (02.11.2018.)

znanstvenih instituta da razviju društvenu odgovornost studenata i drugih članova akademske i znanstvene zajednice."[39]

Osim navedenog Zakona, visoko obrazovanje u Hrvatskoj je regulirano i drugim Zakonima od kojih su najvažniji Zakon o akademskim i stručnim nazivima i akademskom stupnju, Zakon o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju, Zakon o priznavanju inozemnih obrazovnih kvalifikacija. Osim Zakona postoje i Pravilnici kojima se uređuje djelatnost visokoškolskog obrazovanja a neki od njih su Pravilnik o vođenju evidencija o studentima visokih učilišta, Pravilnik o Upisniku znanstvenih organizacija i Upisniku visokih učilišta te drugi.

Zvanja i odgovarajuća radna mjesta visokoškolskog obrazovanja su brojna te se dijele slijedećim redoslijedom:

- znanstveno – nastavna i umjetničko – nastavna (Docent, izvanredni profesor, redoviti profesor, redoviti profesor u trajnom zvanju),
- nastavna (predavač, viši predavač, profesor visoke škole, profesor visoke škole u trajnom zvanju, lektor, viši lektor, umjetnički suradnik, viši umjetnički suradnik, umjetnički savjetnik),
- suradnička (asistent i poslijedoktorand) i
- stručna zvanja (stručni suradnik, viši stručni suradnik, stručni savjetnik).[40]

U Hrvatskoj je na inicijativu Ministarstva znanosti i obrazovanja izrađena Studija o stručnoj praksi u visokom obrazovanju. Studijom je izvršena analiza kvalitete stručne prakse kao dodatka učenju uz rad, koja se provodi na visokim učilištima. Kvalitetno obrazovanje je iznimno važno za budućnost mladih jer se kroz stečena znanja i vještine utječe na zapošljavanje u današnjem tehnološki zahtjevnom okruženju posebno u pogledu neusklađenih vještina na tržištu rada. Praksom, odnosno učenjem kroz rad, na visokim učilištima stječu se vještine koje su potrebne za stvarne životne situacije. Aktivnosti se odvijaju kroz sustav edukacije od strane mentora.

U tablici 1. su prikazani podaci zastupljenosti stručne prakse prema razinama studijskog programa, u razdoblju od veljače 2015. godine do listopada 2016. godine.

[39] Ibidem, čl. 2.
[40] *Zvanja i odgovarajuća radna mjesta*, MZO HR, dostupno na: https://mzo.hr/hr/rubrike/zvanja-odgovarajuca-radna-mjesta (02.11.2018.)

U tablici 1. se vidi da je ukupan broj programa iznosio 947, od čega je 739 pripadalo sveučilišnoj razini studijskog programa, dok je 208 programa pripadalo stručnoj razini studijskog programa.

Zastupljenost programa u stručnoj praksi intenzivnija je na stručnom (74 %) u odnosu na sveučilišni studijski program (53%).

Najveći broj studenata koji ima stručnu praksu pripada stručnom prediplomskom studijskom programu u postotku od 78 % ili 42 073 studenata od ukupno 48070 studenata sa stručnih studijskih programa.

Tablica 1.: Zastupljenost stručne prakse prema razinama studijskog programa

Razina studijskog programa	**Broj programa**	**Stručna praksa/zastupljenost programa (%)**	**Broj studenata**	**Stručna praksa/obuhvat studenata (%)**
Sveučilišni	739	53	117 483	49
-preddiplomski	319	42	63 506	42
-diplomski	366	57	30 831	50
-integrirani preddiplomski i diplomski	54	85	23 146	66
Stručni	208	74	48 070	73
-preddiplomski	152	84	42 073	78
-specijalistički diplomski	56	46	5997	36
Ukupno	947	57	165 553	56

Izvor: izradio autor

Analiza podataka iz istog razdoblja (veljača 2015. – listopad 2016.), po visokim učilištima i vrstama studijskih programa, prikazana je u tablici 2. U tablici 2. je vidljivo da je najveći broj sveučilišnih programa, od ukupnog broja (793) na Sveučilištu u Zagrebu (308), zatim na Sveučilištu u Splitu (125), Sveučilištu u Rijeci (89), Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera (85) te na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli (29), dok je najveći broj stručnih programa (od ukupno 73 programa) na sveučilištu u Splitu, zatim u Rijeci te na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera.

Tablica 2.: Zastupljenost stručne prakse na visokim učilištima

	Sveučilišni programi		Stručni programi	
Sveučilišta	***Broj programa***	***Zastupljenost (%)***	***Broj programa***	***Zastupljenost (%)***
Hrvatsko katoličko sveučilište	10	50	-	-
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera	85	50	11	82
Sveučilište Jurja Dobrile	29	38	1	100
Sveučilište Sjever	4	-	7	86
Sveučilište u Dubrovniku	19	42	3	100
Sveučilište u Rijeci	89	56	11	73
Sveučilište u Splitu	125	53	28	57
Sveučilište u Zadru	70	53	2	50
Sveučilište u Zagrebu	308	55	10	50
Ukupno sveučilišta	739	53	73	67
Ukupno visoke škole	-	-	41	78
Ukupno veleučilišta	-	-	94	77
Ukupno visoke škole i veleučilišta	-	-	135	77
SVEUKUPNO	739	53	208	74

Izvor: izradio autor

Prosječna zastupljenost stručne prakse na visokim učilištima iznosi oko 50 %. Zastupljenost prakse stručnih programa je veća od zastupljenosti sveučilišne prakse, iako su stručni programi malobrojniji u odnosu na sveučilišne programe.

3.3. Projekti visokoškolskog obrazovanja

Projekti koji su kreirani s ciljem unaprijeđenja i razvoja visokog obrazovanja su mnogobrojni. Od kada je Hrvatska pristupila Europskoj uniji 1. srpnja 2013. godine ostvarila je pravo na korištenje sredstva Europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESI fondova) preko kojih se ostvaruju ciljevi u skladu sa Strategijom Europa 2020, unutar kojeg su razrađene i aktivnosti za Operativni program „Učinkoviti ljudski potencijali 2014. - 2020.“ o kojemu će biti više riječi u potpoglavlju 3.4. „Za sustav obrazovanja odraslih, najveće mogućnosti pruža program Erasmus+ - Obrazovanje odraslih čiji cilj je poboljšanje kvalitete sustava obrazovanja odraslih u cijeloj Europi. Program nudi razmjenu učenja i iskustva kako između pojedinaca tako između država

članica te stvaranje strateških partnerstva temeljenih na zajedničkim interesima.“[41] Ostali značajni projekti za razvoj visokoškolskog obrazovanja koji sufinancirani od strane EU iz programa Erasmus+, izrađeni na inicijativu Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske su projekti Fair, Educa – T, Rocco, Eurostudent i HEInnovate. Karakteristike navedenih projekata prikazane su u tablici 3.

Tablica 3.: Projekti za razvoj visokoškolskog obrazovanja

Projekt	Karakteristike
Focus on Automatic Institutional Recognition – Fair	Cilj: unaprijediti postupke akademskog priznavanja inozemnih obrazovnih kvalifikacija u Europi; trajanje: 2014.-2017. godine; države koje su sudjelovale u projektu: Belgija, Hrvatska, Italija, Njemačka, Nizozemska i Španjolska.[42]
„Razvijanje i unaprjeđivanje kompetencija za poučavanje na visokim učilištima“ (engl. Emphasis on developing and upgrading of competences for academic teaching) - Educa-T	Trajanje: 2014. – 2016.; Cilj: davanje potpore aktivnostima na nacionalnoj razini te je usmjeren na unaprjeđivanje kvalitete učenja i poučavanja u visokom obrazovanju, na jačanje uloge sveučilišnih nastavnika i svijesti o važnosti unaprjeđenja kvalitete učenja i poučavanja u visokom obrazovanju. [43]
„Uklanjanje prepreka za prekograničnu suradnju“ (engl. Removing obstacles for cross-border cooperation – ROCCO	Cilj: potpora stvaranju zajedničkoga europskog prostora visokog obrazovanja, stvaranje učinkovitije prekogranične suradnje, internacionalizacija sustava visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj, poboljšanje kvalitete obrazovanja, akademske mobilnosti, bolja integracija obrazovnoga sustava i tržišta rada[44]
Projekt Eurostudent - Projekt međunarodnog istraživanja kvalitete studentskoga života	Cilj: prikupiti podatke o socijalnoj dimenziji visokog obrazovanja u državama članicama Bolonjskoga procesa; provodi se u 30 od 47 zemalja Europskoga prostora visokog obrazovanja (EHEA). Hrvatska prvi put sudjeluje u istraživanju 2010. godine, zadnji put 2014. godine.[45]
Projekt „Institucije visokog obrazovanja“ (engl. Higher Education Institutions) - HEInnovate	Okvir je za razvoj inovativnoga i poduzetničkoga kapaciteta visokih učilišta, zajednički ga provode OECD i Europska komisija; godine 2016. proveden je u pet država EU; analizom su uključene zemlje dobile informacije o pozitivnim primjerima te preporuke za daljnji napredak visokih učilišta u razvoju poduzetništva.[46]

Izvor: izradio autor prema navedenim izvorima

[41] Projekti, MZO HR, dostupno na: https://mzo.hr/hr/rubrike/projekti-1 (03.11.2018.)
[42] *Objavljeno završno izvješće projekta FAIR*, MZO HR, 2017., dostupno na: https://mzo.hr/hr/objavljeno-zavrsno-izvjesce-projekta-fair (03.11.2018.)
[43] *O projektu, Kratki opis projekta*, Educa – t.hr, dostupno na: http://educa-t.hr/o-projektu/kratki-opis-projekta/ (03.11.2018.)
[44] *Projekt “Removing obstacles for cross-border cooperation ROCCO“* , MZO HR, dostupno na: https://mzo.hr/sites/default/files/migrated/projekt-removing-obstacles-for-cross-border-cooperation-rocco.pdf (03.11.2018.)
[45] *Eurostudent*, MZO HR, dostupno na: https://mzo.hr/hr/eurostudent (03.11.2018.)
[46] *Održan uvodni sastanak inicijative HEInnovate*, MZO HR, 2017., dostupno na: https://mzo.hr/hr/odrzan-uvodni-sastanak-inicijative-heinnovate (03.11.2018.)

3.4. Prednosti visokoobrazovanih

Izvješće College Board-a, *Obrazovanje plaća 2013.: Prednosti visokog obrazovanja za pojedince i društvo* ističe monetarne koristi visokog obrazovanja, tako i manje poznate koristi, kao što su zdraviji način života i smanjeni rizik od pretilosti. Izvješće sadrži značajne dokaze o prednostima i o tome je li visoko obrazovanje prikladno za sve, ali u cjelini tvrdi da u prosjeku i za većinu ljudi postsekundarno obrazovanje ima visoku isplatu plaća. Izvješće se temelji na podacima iz SAD-a, te koristi izraz *koledž* za svaku visokoškolsku ustanovu, uključujući strukovnu izobrazbu ali i akademske stupnjeve. Najviše izmjerena korist od visokog obrazovanja je naravno plaća diplomanata, a viša razina obrazovanja dovodi do veće moći zarađivanja. „Novčane koristi od visokog obrazovanja mogu se vidjeti u doživotnoj razlici u 65% - tnoj moći zarađivanja kada se uspoređuju plaće diplomiranih studenata i zaradama onih koji imaju samo srednju školu. Srednja zarada pojedinca sa diplomom 2011. (posljednji dostupni podaci) bila je u prosjeku 21.100 USD veća od onih sa visokom stručnom spremom.“[47] Razlika u primanjima raste s višim stupnjevima stupnja obrazovanja, te razlika između onih koji imaju diplomu i onih sa srednjom školom povećava se, a to se najbolje vidi u isplatama plaće. Prednosti visokog obrazovanja omogućuju veće šanse za zapošljavanje na prvom mjestu.

„Koristi od visokog obrazovanja uključuju značajan doprinos društvu, s višim obrazovnim radnicima koji obično plaćaju više poreza. Također je utvrđeno da su više razine obrazovanja u korelaciji s višim doprinosima za zdravstveno i mirovinsko osiguranje. Tijekom 2011. godine poslodavci su osigurali zdravstveno osiguranje za 55%, 69% i 73% stalno zaposlenih s visokom razinom obrazovanja, diplomom prvostupnika i visokom razinom obrazovanja.“[48] Kako se stalno govori o plaćama diplomiranih studenata i izgledima za njihovo zapošljavanje, također je potrebno istaknuti neke od manje bitnih, ali opet važnih koristi visokog obrazovanja. „Očigledno je da će oni sa višom razinom obrazovanja vjerojatnije živjeti zdravijim načinom života, s manje slučajeva pušenja i pretilosti. Razlika između stope pušenja osoba s

[47] Playdon, J., *Benefits of Higher Education: Graduate Salaries and More* dostupno na: https://www.topuniversities.com/student-info/daily-news024/benefits-higher-education-graduate-salaries-more (05.03.2019.)
[48] Ibidem

diplomama srednje škole i onih s četverogodišnjim stupnjem obrazovanja porasla je s 2 postotna boda na u 1962. na 17 bodova u 2012. godini. Visoko obrazovani odrasli ljudi svih uzrasta i njihova djeca su također manje skloni pretilosti. Osim toga, majke s višim stupnjem obrazovanja provode više vremena sa svojom djecom, bez obzira jesu li zaposlene ili ne."[49] „Dodatne neplaćene beneficije visokog obrazovanja uključuju psihološke koristi koje proizlaze iz materijalnog blagostanja pojedinaca i bogatstva društva i povećane vjerojatnosti uključivanja u volonterski rad i razumijevanja političkih pitanja. Što se tiče zadovoljstva poslom, 56% radnika u dobi od 30 do 45 godina slaže se da ih njihov posao održava učenjem, za razliku od nešto više od 30% s diplomom srednje škole."[50] Dakle, što više naučite, više ćete i zaraditi.

. U gotovo svim zemljama EU, veća razina obrazovanja povezana je s nižom razinom nezaposlenosti. Međutim, u Hrvatskoj stopa nezaposlenosti znatno je porasla za populaciju kvalificiranog radno sposobnog stanovništva.[51] Visokoobrazovani bi trebali imati veće prednosti pri zapošljavanju međutim u našoj državi nažalost nije tako.

Hrvatska je u 2016. godini kao članica Europske unije imala 7 % visokoobrazovanih u ukupnoj te 18,4 % u radno sposobnoj populaciji.[52] Usprkos navedenom visokoobrazovani imaju manje mogućnosti zapošljavanja u odnosu na neobrazovanije, odnosno niskokvalificirano stanovništvo koje predstavlja jeftiniju radnu snagu. Sve veći broj visokoobrazovanih mladih ljudi u današnjem modernom vremenu prisiljava se na prekvalifikacije u skladu sa potrebama za određenim zanimanjima na tržištu rada. Takav problem ima ekonomsku ali i socijalnu prirodu jer su visokoobrazovani zanemareni i podvrgnuti predrasudama što nije primjereno s obzirom na uložene godine za stjecanje znanja i visokog obrazovanja. Nezaposlenost visokoobrazovanih (najviše liječnika, tehničara, profesora) utječe na stvaranje još jednog problema koji je česta tema današnjice a to je napuštanje države i odlazak u druge zemlje Europske unije ili u zemlje drugih kontinenata, koje nude obećavajuće bolje uvjete za život i veće plaće.

---

[49] Ibidem
[50] Ibidem
[51] *Operational Programme Human Resources Development*, European Social Fund, 2007-2013., Ministry of Labour and Pension System, 2013., str. 23., dostupno na: https://mzo.hr/sites/default/files/migrated/op-hrd.pdf (03.03.2019.)
[52] Sor, B., *Kako je sramota biti obrazovan*, Al Jazeera, 2017., dostupno na: http://balkans.aljazeera.net/blog/kako-je-sramota-biti-obrazovan (03.03.2019.)

4. ANALIZA VISOKOOBRAZOVANIH

Za analizu visokoobrazovanih u nastavku će biti riječi o bolonjskom procesu visokom obrazovanju na prostoru Europske unije. Zasebno će biti obrađena analiza visokoobrazovanih u zemljama Europske unije, s naglaskom na analizu visokog obrazovanja u Hrvatskoj, kao jednoj od članica Unije. Također će biti riječi o mladima na tržištu rada, njihovoj mobilnosti i vještinama.

4.1. Bolonjski proces i visoko obrazovanje na prostoru Europske unije

Na prostoru Europske unije i u Hrvatskoj visoko obrazovanje temelji se na Bolonjskom procesu. U Hrvatskoj je Bolonjski proces uslijedilo 2001. godine te je značio uvođenje reformi u visoko obrazovanje čime je Hrvatska postala aktivnim dijelom EU prostora visokog obrazovanja koje se provodi na tri razine na stručnim i sveučilišnim studijima (preddiplomska razina, diplomska razina i poslijediplomska razina) čije je učenje definirano ECTS bodovima (European Credit Transfer and Accumulation System) koje je razvila Europska komisija kao jamstvo akademskog priznavanja studija u inozemstvu koje se temelji na potrebama studenata s ciljem postizanja očekivanih ishoda učenja koji opisuju ono što će učenik znati, razumjeti i što će biti u mogućnosti razumjeti nakon završetka studija. Prvo sveučilište koje je počelo koristiti ECTS (2004. godine) i do danas nastavilo raditi na razvoju ECTS je sveučlište u Ghentu.

ECTS se temelji na tri osnovna elementa:[53]

- informacije (o studijskim programima i uspjehu učenika),
- međusobni sporazum (između partnerskih institucija i učenika),
- korištenje ECTS bodova.

Završena puna godina (akademska godina) formalnog učenja znači da je student ostvario ukupno 60 ECTS-a.

[53] *ECTS: European Credit Transfer and Accumulation System*, Ghent University, 2018., dostupno na: https://www.ugent.be/en/ghentuniv/principles/internationalisation/ects/ects.htm (05.11.2018.)

Akademsko priznavanje je potrebno za mobilnost studenata u okviru programa Erasmus te znači da se razdoblje studija u inozemstvu zamjenjuje sa usporedivim razdobljem studiranja u domicilu.

4.2. Analiza visokoobrazovanih u zemljama Europske unije

Kada se analiziraju visokoobrazovani u zemljama Europske unije tada se promatraju zemlje Europskoga prostora visokog obrazovanja pod nazivom European Higher Education Area (EHEA). „U zemljama European Higher Education Area (EHEA) u 2012. godini visoko obrazovanje pohađalo je oko 37,2 milijuna studenata. Većina, oko 82%, upisala je teorijske programe (ISCED razina 5A), a samo 15,6% strukovne programe (ISCED razina 5B). Programe koji izravno vode do najviših istraživačkih kvalifikacija, odnosno doktorata (ISCED razina 6), pohađalo je svega 2,6% studentske populacije.“[54] Studenti u državama EHEA uglavnom pri završetku visokog obrazovanja, diplomiranjem, ostvaruju nazive prvostupnika i magistra.

Zemlje u kojima svi studenti pripadaju navedenim kategorijama su Italija, Bosna i Hercegovina, Kazahstan, dok u zemljama poput Hrvatske, Grčke, Francuske ¼ studenata završava strukovne studije. „Najviše studenata studira u Rusiji, oko osam milijuna, što je udio od 21,5% u EHEA. Najmanje ih ima u malenom Lihtenštajnu, 960, a u Hrvatskoj ih je 2011/2012. bilo 157.289. Ruski, turski, njemački, britanski i ukrajinski studenti zajedno čine oko 54% ukupnog broja studenata u EHEA.“[55] Zemlje koje izdvajaju najveći postotak BDP-a za visoko obrazovanje su Švedska i Danska, dok se među zemljama koje jako malo ulažu u visoko obrazovanje posebno izdvajaju Gruzija, Armenija, Bugarska, Hrvatska te Slovačka.

Problemi koji se vežu uz visokoškolsko obrazovanje na području Unije vežu se uz migracije, posebno mlade populacije, iz nerazvijenijih u razvijene zemlje Europske unije.

---

[54] Jarić Dauenhauer, N., *Na začelju Europe; Analiza hrvatskog visokog obrazovanja je - porazna!,* Tportal.hr, 2015., dostupno na: https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/analiza-hrvatskog-visokog-obrazovanja-je-porazna-20150520 (03.11.2018.)
[55] Ibidem

„Većina ekonomskih migranata nalazi se u svega nekoliko država EU-a (Italiji, Španjolskoj i Ujedinjenoj Kraljevini), te uglavnom u onima u kojima se ne primjenjuju minimalni obrazovni ili kvalifikacijski uvjeti (državama istočne Europe). EU privlači manje visokoobrazovanih migranata nego druga odredišta unutar OECD-a te je primila svega 30 % visokoobrazovanih migranata, u odnosu na čak 47 % niskoobrazovanih. Broj niskoobrazovanih migranata u državama OECD-a koje su članice EU-a raste: između 2000. i 2010. godine udio svih niskoobrazovanih migranata u 15 starih država članica EU-a koje su istovremeno članice OECD-a porastao je s 36 % na 45 %. Noviji migranti u EU obrazovaniji su nego njihovi prethodnici. Godine 2000. udio novih visokoobrazovanih migranata u EU bio je niži od onoga u SAD-u (21 % u odnosu na 27 %). Razlika se smanjila do 2010. godine, kada su udjeli postali usporedivi (34 % u odnosu na 33 %). Za razliku od toga, prema migracijskim namjerama iz Gallupova svjetskog istraživanja, EU je poželjno odredište većeg udjela visokoobrazovanih migranata (27 %) nego što je to SAD (21 %) i druge države OECD-a (24 %).“[56] Dakle, najveći problem visokoobrazovanih na području Europske unije je njihova visoka razina nezaposlenosti bez obzira na kvalifikacije koje posjeduju uslijed čega napuštaju zemlju te odlaze u inozemstvo u potrazi za poslom.

4.3. Mladi na tržištu rada – mobilnost i vještine

Kada se analizira tržište rada tada je u fokusu strukturna nezaposlenost. U nastavku je pažnja usmjerena na nezaposlenost mladih visokoobrazovanih na tržištu rada, njihova mobilnost i vještine.

U Hrvatskoj je od 2000. godine sve veći broj mladih u dobi između 20 i 24 godine koji se nalaze u sustavu povremenog rada i vraćanja obrazovanju nakon rada ili uz rad. Takav sustav posebno je prisutan u razdoblju od 2008. godine kada je nastupila gospodarska kriza, pa se broj zaposlenih naglo smanjio. Taj trend trajao je sve do 2014. godine. „Podaci Europske komisije pokazuju da je 76,1 % mladih u EU u dobi od 20 do 34 godine koji su u tri godine prije istraživanja završili fakultet ili srednju školu

[56] OECD, *Recruiting Immigrant Workers: Europe 2016., Ocjena i preporuke*, 2016., str. 4.-5., dostupno na: http://www.oecd.org/els/mig/Recruiting-Immigrant-Workers-Europe-Recommendations_Croatian.pdf (03.11.2018.)

uspjelo pronaći zaposlenje. Do 2020. ta bi stopa trebala iznositi 82 %. Najgore po tom pitanju su Grčka sa 44,3 % i Italija sa 45 %. Najbolje su pak Malta (91,7 %), Njemačka (90 %) i Nizozemska (87,3 %). Kad je riječ o Hrvatskoj, posao je u prve tri godine uspjelo pronaći 72,2 % mladih sa visokoškolskim obrazovanjem te samo 47,3 % mladih koji su nedavno završili više srednje obrazovanje, po čemu je treća najgora u Europi, iza Grčke i Italije. Europski prosjek iznosi 80,5 % za visoko obrazovanje i 70,8 % za više srednje obrazovanje, po podacima iz izvješća Europske komisije "Pregled obrazovanja i osposobljavanja 2015."[57] Mladi su danas na području Europe bolje obrazovani u odnosu na prethodna razdoblja, o čemu svjedoči podatak iz EU Youth Report 2015., da više od 80 % mladih u dobi do 24 godine ima barem srednje obrazovanje, dok se mladi sa visokoškolskim obrazovanjem (oko 1/3 mladih Europljana u dobi do 34 godine ima sveučilišnu diplomu) trebaju usmjeriti na pronalazak zaposlenja, posebno u Italiji, Slovačkoj, Češkoj, Malti, dok su mladi u Luksemburgu, Litvi i na Cipru u nešto boljem položaju te imaju veće mogućnosti za zapošljivost.

Veću zapošljivost visokoobrazovanih u pogledu spola, na području Europe, imaju žene, u odnosu na muškarce.

Danas se iznimno cijeni vještina znanja što većeg broja stranih jezika, čitalačke pismenosti, matematičkih te prirodoslovnih kompetencija po pitanju kojih su mladi nespremni i nemaju dovoljno znanja, što prestavlja problem u obrazovanju mladih u Europi. Mladi na području Europe tokom obrazovanja uče najmanje dva strana jezika od kojih su najpopularniji engleski i njemački koji su im od velike koristi prilikom zapošljavanja u domicilu ili odlaska u druge europske zemlje u potrazi za poslom.

U pogledu mobilnosti danas se mladi sve više odlučuju na studiranje u inozemstvu, pri čemu prednjače studenti iz Luksemburga, zatim sa Cipra, Švedske, Danske, Finske, dok su najmanje mobilni studenti iz Bugarske.

[57] HINA, *EU Youth Report 2015 – Mladi i obrazovanje u Europskoj uniji*, Nacional.hr, 2015., dostupno na: http://www.nacional.hr/eu-youth-report-2015-mladi-i-obrazovanje-u-europskoj-uniji/ (04.11.2018.)

4.4. Položaj visokoobrazovanih u Republici Hrvatskoj

Troškove visokog obrazovanja u Hrvatskoj snose obitelji i to više od 20% jer država za troškove financiranja studenata izdvaja nedovoljno sredstava. Također, visokoobrazovani u Hrvatskoj nemaju prednosti pri zapošljavanju, stoga za boljim poslom odlaze u inozemstvo, gdje očekuju bolji napredak u budućoj karijeri i osamostaljenju.

U Hrvatskoj pri zapošljavanju visoko obrazovanih prevladava problem prekvalificiranih za posao koji rade pa su manje poželjni poslodavcima koji rađe zapošljavaju niskokvalificirane kojima pod izgovorom nižih kvalifikacija mogu dati manje plaće. Iz navedenog proizlazi obeshrabrivanje za ulaganje u znanje i obrazovanje.

„U brojnim europskim zemljama, osobito onim razvijenijima kao što su Danska, Velika Britanija i Nizozemska, ali i susjedna Slovenija, udio visokoobrazovanih među nezaposlenima je nizak, štoviše u nekim zemljama kao što je Njemačka ih čak nedostaje. Hrvatska s Grčkom, BiH, Srbijom i Ciprom spada u zemlje u kojima se završeni studenti teže zapošljavaju nego osobe s nižim obrazovanjem.“[58] Bez obzira na manje mogućnosti zapošljavanja visoko obrazovanih na području Hrvatske, studenti tokom studiranja ne odustaju, već su uporni u svojim namjerama s nadom da će ipak nakon srednjoškolskog obrazovanja studiranje utjecati na povećanje mogućnosti zapošljavanja i ostvarivanja većih prihoda.

U Hrvatskoj su od strane Ministarstva znanosti i obrazovanja, s ciljem poticanja zapošljavanja, obrazovanja, usavršavanja i prilagodljivosti radne snage, jačanja socijalne uključenosti i ljudskog kapitala u obrazovanju, razvijeni operativni programi „Razvoj ljudskih potencijala“ 2007. - 2013. godine i „Učinkoviti ljudski potencijali“ 2014. - 2020.(OPULJP 2014. - 2020.).

[58] Jarić Dauenhauer, N., *Na začelju Europe; Analiza hrvatskog visokog obrazovanja je - porazna*!, op.cit.

„Prioritetne osi vezane uz investicijske prioritete koji će se financirati u okviru Operativnog programa „Učinkoviti ljudski potencijali“ 2014. - 2020. su:

- zapošljavanje i mobilnost radne snage,
- socijalno uključivanje,
- obrazovanje i cjeloživotno učenje,
- dobro upravljanje,
- tehnička pomoć.“[59]

Na grafikonu 2. je vidljivo da Europska unija kao pomoć zemljama članicama najveće količine financijskih sredstava izdvaja za visoko obrazovanje i znanost (241.176,471 €), zatim za cjeloživotno učenje (188.235,295 €) te za strukovno obrazovanje i osposobljavanje (100.000,000 €).

Grafikon 2.: Raspodjela sredstava prema investicijskim prioritetima za obrazovanje i cjeloživotno učenje

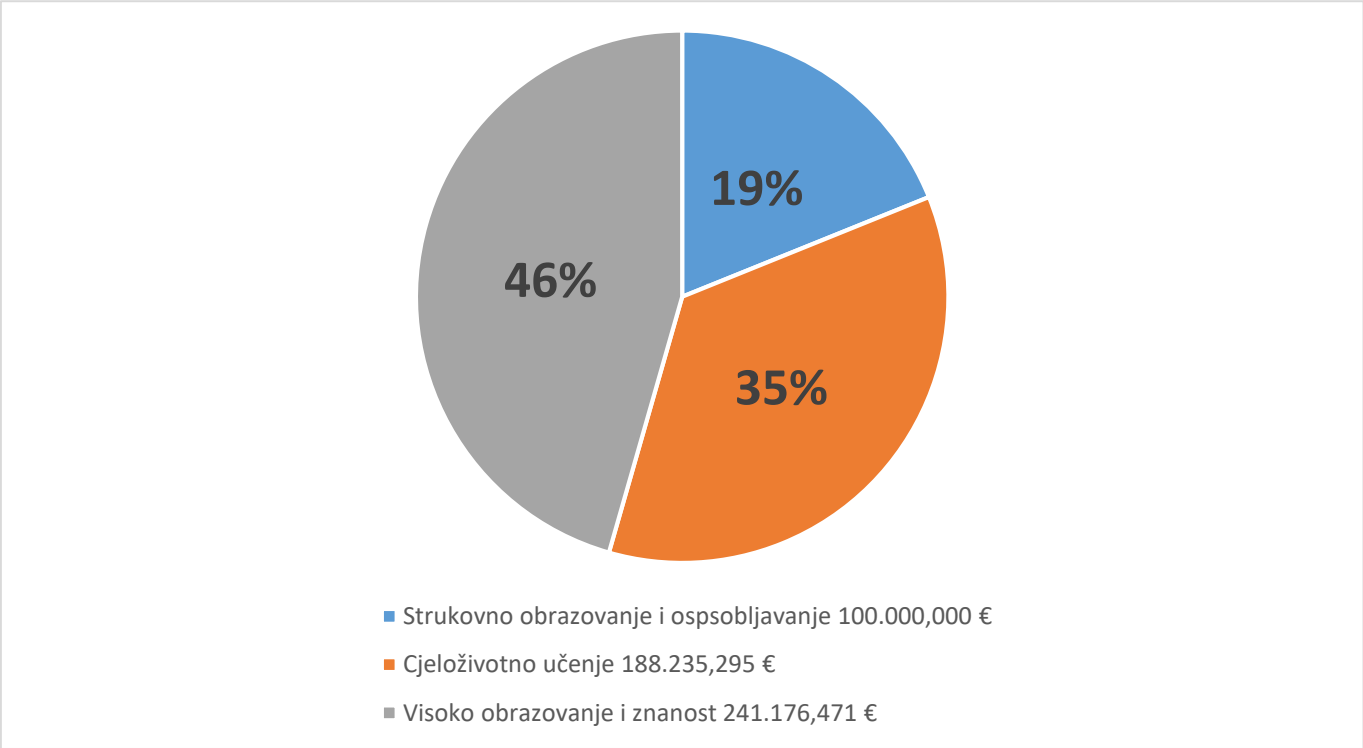

Izvor:izradio autor prema navedenom izvoru

[59] *Operativni program „Učinkoviti ljudski potencijali“ 2014. - 2020.(OPULJP 2014. - 2020.)*, MZO HR, dostupno na: https://mzo.hr/hr/rubrike/operativni-program-ucinkoviti-ljudski-potencijali-2014-2020 (03.11.2018.)

U Hrvatskoj je potrebno ulagati napore da bi se podigla kvaliteta strukovnih vještina koja je uvjet za borbu protiv nezaposlenosti mlade populacije. Također je potrebno razvijati pametne strategije za zapošljavanje, zadržavanje i razvijanje visoko kvalitetnih nastavnika, unaprjeđivati edukaciju i karijeru nastavnika.

Obrazovanje odraslih jedan je od ključnih čimbenika koji doprinose gospodarskom rastu, smanjenju nezaposlenosti, socijalne uključenosti i mobilnosti na tržištu rada. Time nadograđuje kompetencije odraslih što ih čini konkurentnijima na tržištu rada.

ZAKLJUČAK

Obrazovanje predstavlja društveni proces stjecanja znanja i učenja vještina. Obrazovanje je danas u stalnom rastu, odnosno zahtjeva sve veće stupnjeve školobvanja. U vrijeme industrijalizacije pojavilo se masovno obrazovanje, kada se sa znanstvenog stajališta počela promatrati funkcija obrazovanja i pitanja različitog uspjeha obrazovanja u zapadnim industrijskim društvima. Proučavanjem ekonomskog rasta došlo je do spoznaje da se ekonomski rast temelji na četiri važna faktora od kojih je jedan od važnijih obrazovanje. U Republici Hrvatskoj razvijena je Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije, u skladu sa uvjetima koje je nametala globalizacija, društvene, ekonomske, kulturne i demografske promjene s ciljem dugoročnog planiranja obrazovanja i znanosti u društvu. Strategija je usmjerena na demokratski način uključivanja svih pojedinca u sustav obrazovanja koji se temelji na znanstvenim spoznajama koje su fokusirane na poštovanje ljudskih prava, interkuluturalizam i europske dimenzije obrazovanja. Kroz povijest su se razvila funkcionalistička i liberalistička gledišta obrazovanja. Funkcionalističko gledište je usredotočeno na pozitivan dopirinos obrazovanja održavanju društvenog sistema, dok liberalističko potiče pojedinca da razvije svoje misaone, fizičke i emocionalane sposobnosti. Reforme u školstvu u zapadnim industrijskim društvima temelje se na vjerovanju da obrazovanje može stvoriti ravnopravnije društvo. Stvoreni su programi školovanja za neprivilegirane sa ciljem borbe protiv siromaštva. S obzirom na to da siromaštvo predstavlja osnovni globalni problem, može se zaključiti da državno školovanje nije imalo nikakvog utjecaja na ekonomsku nejednakost. Liberalni pokreti pokrenuli su promjene u obrazovnoj politici u SAD-u i V. Britaniji. Kapitalizam zahtijeva radnu snagu koja je motivirana nagrada, a da bi povećao profite kapitalist izvlači iz radnika maksmum za minimalnu plaću. Motiviranost radnika se temelji na strahu od nezaposlenosti, odnosno strahu dobivanja otkaza. Stoga su radnici prisiljeni prihvatiti poslodavčeve uvjete, jer postoji cijela armija radne snage koja čeka na slobodno radno mjesto, zbog nezaposlenosti. Ulaganje u znanje je važno zbog jačanja nacionalne konkurentnosti, zbog poboljšanja životnog standarda pojedinaca i društva, zbog stvaranja boljih uvjeta na tržištu rada, pa je potrebno ulagati u razvoj inovacija i znanosti. Danas je razvijeno društvo znanja koje se još naziva informacijskim društvom a njegove karakteristike temelje se na informacijama i na širokom znanju, visokoj

tehnologiji i inovacijama kojima se stvaraju nova radna mjesta. Uloge visokog školstva su stvaranje ljudskih resursa i kapitala te edukacija budućih znanstvenih djelatnika. Navedene uloge zahtijevaju cjeloživotno obrazovanje i fleksibilnost pri čemu je hrvatski sustav visokog školstva neprikladan i nespreman na promjene bez obzira na postojanost kvalitetnih sveučilišnih profesora i institucijskih programa, stoga je potrebno mijenjati koncepcijski i metodološki okvir istog. Visoko obrazovanje u Republici Hrvatskoj podrazumijeva djelatnost koju obavljaju visoka učilišta poput sveučilišta i veleučilišta, fakulteti, akademije i visoke škole. Visoko obrazovanje u Republici Hrvatskoj određeno je Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju putem kojeg se uređuju sustavi u znanstvenoj djelatnosti i obrazovanju kao djelatnostima od posebnog interesa za našu državu u okviru međunarodnog i europskog obrazovnog prostora. U Hrvatskoj je na inicijativu Ministarstva znanosti i obrazovanja izrađena Studija o stručnoj praksi u visokom obrazovanju. Studijom je izvršena analiza kvalitete stručne prakse kao dodatka učenju uz rad, koja se provodi na visokim učilištima. Kvalitetno obrazovanje je iznimno važno za budućnost mladih jer se kroz stečena znanja i vještine utječe na zapošljavanje u današnjem tehnološki zahtjevnom okruženju posebno u pogledu neusklađenih vještina na tržištu rada. Praksom, odnosno učenjem kroz rad, na visokim učilištima stječu se vještine koje su potrebne za stvarne životne situacije. Aktivnosti se odvijaju kroz sustav edukacije od strane mentora. Prosječna zastupljenost stručne prakse na visokim učilištima iznosi oko 50 %. Zastupljenost prakse stručnih programa je veća od zastupljenosti sveučilišne prakse, iako su stručni programi malobrojniji u odnosu na sveučilišne programe. Značajni projekti za razvoj visokoškolskog obrazovanja koji sufinancirani od strane EU iz programa Erasmus+, izrađeni na inicijativu Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske su projekti Fair, Educa – T, Rocco, Eurostudent i HEInnovate. Na prostoru Europske unije i u Hrvatskoj visoko obrazovanje temelji se na Bolonjskom procesu. U Hrvatskoj je Bolonjski proces uslijedio 2005. godine te je značio uvođenje reformi u visoko obrazovanje čime je Hrvatska postala aktivnim dijelom EU prostora visokog obrazovanja koje se provodi na tri razine na stučnim i sveučilišnim studijima (preddiplomska razina, diplomska razina i poslijediplomska razina) čije je učenje definirano ECTS bodovima. Kada se analiziraju visokoobrazovani u zemljama Europske unije tada se promatraju zemlje Europskoga prostora visokog obrazovanja pod nazivom European Higher Education Area (EHEA). Studenti u državama EHEA uglavnom pri završetku visokog obrazovanja, diplomiranjem,

ostvaruju nazive prvostupnika i magistra. Zemlje u kojima svi studenti pripadaju navedenim kategorijama su Italija, Bosna i Hercegovina, Kazahstan, dok u zemljama poput Hrvatske, Grčke, Francuske ¼ studenata završava strukovne studije. Zemlje koje izdvajaju najveći postotak BDP-a za visoko obrazovanje su Švedska i Danska, dok se među zemljama koje malo ulažu u visoko obrazovanje posebno izdvajaju Gruzija, Armenija, Bugarska, Hrvatska te Slovačka. Problemi koji se vežu uz visokoškolsko obrazovanje na području Unije vežu se uz migracije, posebno mlade populacije, iz nerazvijenijih u razvijene zemlje Europske unije. U Hrvatskoj pri zapošljavanju visoko obrazovanih prevladava problem prekvalificiranih za posao koji rade pa su manje poželjni poslodavcima koji rađe zapošljavaju niskokvalificirane kojima pod izgovorom nižih kvalifikacija mogu dati manje plaće. Iz navedenog proizlazi uzaludnost studiranja i obeshrabrivanje za ulaganje u znanje i obrazovanje. U Hrvatskoj je potrebno ulagati napore da bi se podigla kvaliteta strukovnih vještina koja je uvjet za borbu protiv nezaposlenosti mlade populacije, potrebno je razvijati pametne strategije za zapošljavanje, zadržavanje i razvijanje visoko kvalitetnih nastavnika, unaprjeđivati edukaciju i karijeru nastavnika. Obrazovanje odraslih jedan je od ključnih čimbenika koji doprinose gospodarskom rastu, smanjenju nezaposlenosti, socijalne uključenosti i mobilnosti na tržištu rada.

SAŽETAK

U ovome radu je bilo riječi o visoko obrazovanima i njihovim prednostima. U radu je definirano obrazovanje kao društvena kategorija putem koje se stječu znanja i uče vještine potrebne za rad. Kroz povijest su se razvila funkcionalistička i liberalistička gledišta obrazovanja, kojima se se bavili brojni teoretičari pa su u radu objašnjena navedena gledišta. U radu je poseban naglasak stavljen na definiranje visokog obrazovanja, njegov razvoj, zakonski okvir, zvanja i odgovarajuća radna mjesta, projekte te prednosti visokog obrazovanja. Za bolji prikaz i objašnjenje visokog obrazovanja i njegovih prednosti u radu je izvršena analiza visokog obrazovanja na prostoru zemalja Europske unije, s posebnim osvrtom na Hrvatsku, bolonjski proces, mlade na tržištu rada, na njihovu mobilnost i vještine.

Ključne riječi: obrazovanje, sustav obrazovanja u Hrvatskoj, projekti visokog obrazovanja, visokoobrazovani u EU, visokoobrazovani u Hrvatskoj, mladi na tržištu rada, mobilnost i vještine visokoobrazovanih

ABSTRACT

In this paper, there were words about highly educated and their advantages. This paper defines education as a social category through which knowledge is acquired and the skills required to work. Throughout history, functionalist and liberalist views of education have been developed, and numerous theorists have been involved, and the work will explain the above mentioned views. The paper emphasizes the definition of higher education, its development, the legal framework, the vocations and the corresponding jobs, projects and the advantages of higher education. For a better overview and explanation of higher education and its advantages, the study of higher education in the EU countries has been carried out with a special emphasis on Croatia, the Bologna process, the youth on the labor market, their mobility and skills.

Key words: education, education system in Croatia, higher education projects, highly educated in the EU, highly educated in Croatia, young people in the labor market, mobility and skills of highly educated

POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Durkheim, E., *Obrazovanje i sociologija*, Societas, Zavod za sociologiju, Zagreb, 1997.
2. Gidens, A., *Sociologija*, Globus, Zagreb, 2007.
3. Haralambos, M., Holborn, M., *Sociologija: teme i perspektive*, Golden Marketing, Zagreb, 2002.
4. Porter, M. E., *Konkurentska prednost – postizanje i održavanje vrhunskog poslovanja,* Masmedia, Zagreb, 2008.
5. Slunjski, E., *Stvaranje predškolskog kurikuluma u vrtiću – organizaciji koja uči*, „Mali profesor“, Zagreb, 2006.

E – knjige:

1. Dewey, J., *Education and Democracy, The Pennsylvania State University*, Electronic Classic Series Publications, 2001., dostupno na: http://digilib.um.ac.id/images/stories/ebooks/Juni10/democracy%20and%20education%20-%20john%20dewey.pdf (30.10.2018.)

Članci:

1. Botrić, V., *Studija o stručnoj praksi u visokom obrazovanju*, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Zagreb, 2017., dostupno na: https://mzo.hr/sites/default/files/dokumenti/2017/OBRAZOVANJE/Visoko/Razvoj_visokog/studija_o_strucnoj_praksi_u_visokom_obrazovanju.pdf (03.11.2018.)
2. Bratonja Martinović Lj., *ZNAČAJAN PORAST Broj studenata u Hrvatskoj koji godišnje diplomiraju od 1996. porastao – trostruko,* Novilist.hr, 2017., dostupno na: http://novilist.hr/Vijesti/Hrvatska/ZNACAJAN-PORAST-Broj-studenata-u-Hrvatskoj-koji-godisnje-diplomiraju-od-1996.-porastao-trostruko?meta_refresh=true (30.04.2019.)

3. Đula, Lj., *Upravljanje znanjem: trendovi i izazovi*, Ekonomski vjesnik: Ekonomski vjesnik, Vol. XXIII, No. 1, 2010., dostupno na: www.hrcak.srce.hr (31.10.2018.)
4. HINA, *EU Youth Report 2015 – Mladi i obrazovanje u Europskoj uniji*, Nacional.hr, 2015., dostupno na: http://www.nacional.hr/eu-youth-report-2015-mladi-i-obrazovanje-u-europskoj-uniji/ (04.11.2018.)
5. Horvat, B., *Okrugli stol: Znanje – temelj konkurentnosti i razvoja*, voda.hr, Zagreb, 2011., dostupno na: http://www.voda.hr/sites/default/files/pdf_clanka/hv_78_2011_281_horvat.pdf (31.10.2018.)
6. Jakovac, P., *Znanje kao ekonomski resurs: Osvrt na ulogu i značaj znanja te intelektualnog kapitala u novoj ekonomiji znanje*, Tranzicija, Vol. 14, No. 29, 2012., dostupno na: www.hrcak.srce.hr (31.10.2018.)
7. Jarić Dauenhauer, N., *Hrvatska po izdvajanju za znanost na začelju Europe*!, Tportal.hr, 2012., dostupno na: https://www.tportal.hr/tehno/clanak/hrvatska-po-izdvajanju-za-znanost-na-zacelju-europe-20120915 (31.10.2018.)
8. Jarić Dauenhauer, N., *Na začelju Europe; Analiza hrvatskog visokog obrazovanja je - porazna*!, Tportal.hr, 2015., dostupno na: https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/analiza-hrvatskog-visokog-obrazovanja-je-porazna-20150520 (03.11.2018.)
9. OECD, *Recruiting Immigrant Workers: Europe 2016., Ocjena i preporuke*, 2016., dostupno na: http://www.oecd.org/els/mig/Recruiting-Immigrant-Workers-Europe-Recommendations_Croatian.pdf (03.11.2018.)
10. Pažanin, A., *O sociologiji konflikta Ralfa Dahrendorfa ili o "konfliktima u promjeni",* Politička misao, Vol. XLIII, (2006.), br. 2, (str. 139–158), 2005., dostupno na: www.hrcak.srce.hr (30.10.2018.)
11. Playdon, J., *Benefits of Higher Education: Graduate Salaries and More* dostupno na: https://www.topuniversities.com/student-info/daily-news024/benefits-higher-education-graduate-salaries-more (05.03.2019.)

12. Rimac, I., Ogresta, J., *Analiza mogućnosti praćenja tranzicije na tržište rada diplomiranih s veleučilišta i visokih škola kombiniranjem podataka visokih učilišta, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje i Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje,* Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Zagreb, 2017., dostupno na: https://mzo.hr/sites/default/files/dokumenti/2017/OBRAZOVANJE/Visoko/Razvoj_visokog/analiza_online.pdf (02.11.2018.)
13. Sor, B., *Kako je sramota biti obrazovan*, Al Jazeera, 2017., dostupno na: http://balkans.aljazeera.net/blog/kako-je-sramota-biti-obrazovan (03.11.2018.)

Zakoni:

1. *Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*, Narodne novine, broj: 123/2003, 105/2004, 174/2004, 2/2007 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 46/2007, 45/2009, 63/2011, 94/2013, i 139/13, dostupno na: https://mzo.hr/sites/default/files/migrated/zzdvo-procisceni-tekst-za-internu-upotrebu.pdf (03.11.2018.)

Strategije:

1. *Strategija razvitka Republike Hrvatske „Hrvatska u 21. stoljeću“ – znanost*, Vlada RH, Zagreb, 2003., NN 108/2003, dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_07_108_1429.html (31.10.2018.)
2. *Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije*, Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, dostupno na: https://mzo.hr/hr/strategija-obrazovanja-znanosti-tehnologije (30.10.2018.)

Internetski izvori:

1. *ECTS: European Credit Transfer and Accumulation System*, Ghent University, 2018., dostupno na: https://www.ugent.be/en/ghentuniv/principles/internationalisation/ects/ects.htm (05.11.2018.)
2. *Eurostudent,* MZO HR, dostupno na: https://mzo.hr/hr/eurostudent (03.11.2018.)
3. *Metodika nastave informatike*, dostupno na: http://www.phy.pmf.unizg.hr/~gorjana/nastava/Informatika/nastavni%20materijali/met_inf_novo.pdf (31.10.2018.)
4. *Objavljeno završno izvješće projekta FAIR*, MZO HR, 2017., dostupno na: https://mzo.hr/hr/objavljeno-zavrsno-izvjesce-projekta-fair (03.11.2018.)
5. *Obrazovanje*, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, dostupno na: https://mzo.hr/hr/rubrike/obrazovanje (02.11.2018.)
6. *Obrazovni sustav u Republici Hrvatsko*j, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, dostupno na: https://mzo.hr/sites/default/files/links/obrazovni-sustav-u-republici-hrvatskoj.pdf (02.11.2018.)
7. *Održan uvodni sastanak inicijative HEInnovate*, MZO HR, 2017., dostupno na: https://mzo.hr/hr/odrzan-uvodni-sastanak-inicijative-heinnovate (03.11.2018.)
8. *Operational Programme Human Resources Development*, *European Social Fund, 2007-2013.*, Ministry of Labour and Pension System, 2013., dostupno na: https://mzo.hr/sites/default/files/migrated/op-hrd.pdf (03.11.2018.)
9. *Operativni program „Učinkoviti ljudski potencijali“ 2014. - 2020.(OPULJP 2014. - 2020.)*, MZO HR, dostupno na: https://mzo.hr/hr/rubrike/operativni-program-ucinkoviti-ljudski-potencijali-2014-2020 (03.11.2018.)
10. *O projektu, Kratki opis projekta*, Educa – t.hr, dostupno na: http://educa-t.hr/o-projektu/kratki-opis-projekta/ (03.11.2018.)
11. Projekt “Removing obstacles for cross-border cooperation ROCCO“ , MZO HR, dostupno na: https://mzo.hr/sites/default/files/migrated/projekt-removing-obstacles-for-cross-border-cooperation-rocco.pdf (03.11.2018.)
12. *Projekti,* MZO HR, dostupno na: https://mzo.hr/hr/rubrike/projekti-1 (03.11.2018.)

13. *Ustav RH - Zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda*, Sabor.hr, Zajedničke odredbe, dostupno na: http://www.sabor.hr/Default.aspx?art=1841 (30.10.2018.)
14. *Vodič kroz sustav obrazovanja u Republici Hrvatskoj*, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske, dostupno na: https://mzo.hr/sites/default/files/links/hrvatski_obrazovni_sustav.pdf (02.11.2018.)
15. *Visoko obrazovanje*, Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, dostupno na: https://mzo.hr/hr/rubrike/visoko-obrazovanje%20 (02.11.2018.)
16. *Zvanja i odgovarajuća radna mjesta*, MZO HR, dostupno na: https://mzo.hr/hr/rubrike/zvanja-odgovarajuca-radna-mjesta (02.11.2018.)

POPIS TABLICA

Tablica 1.: Zastupljenost stručne prakse prema razinama studijskog programa..... 25

Tablica 2.: Zastupljenost stručne prakse na visokim učilištima..... 26

Tablica 3.: Projekti za razvoj visokoškolskog obrazovanja..... 27

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1.: Udio državnog proračuna za znanost u BDP-u u RH, EU, SAD-u i nordijskim zemljama..... 16

Grafikon 2.: Raspodjela sredstava prema investicijskim prioritetima za obrazovanje i cjeloživotno učenje..... 35